

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Vesna Petrović

**PROPAGANDA V GOVORIH BRITANSKEGA MINISTRskega
PRESEDNIKA
TONYJA BLAIRA
- primer vojne v Iraku 2003**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2005

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Vesna Petrović

**Mentor: red. prof. dr. Igor Lukšič
Somentorica: doc. dr. Sandra Bašić - Hrvatin**

**PROPAGANDA V GOVORIH
BRITANSKEGA MINISTRskega PREDSEDNIKA
TONYJA BLAIRA
- primer vojne v Iraku 2003**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2005

KAZALO

1. UVOD	4
2. VLADNO KOMUNICIRANJE Z JAVNOSTMI	7
2.1. CILJI VLADNEGA KOMUNICIRANJA Z JAVNOSTMI.....	8
2.1.1. Informiranje.....	8
2.1.2. Prepričevanje.....	9
2.1.3. Propaganda.....	11
3. ANALIZA ELEMENTOV PROPAGANDE V GOVORIH	14
3.1. ANALIZA PRIMERA SKOZI MODEL, KI STA GA UTEMELJILA GARTH S. JOWETT IN VICTORIA O'DONNELL.....	15
3.1.1. Ideologija in namen britanske propagandne strategije za vojno v Iraku.....	16
3.1.2. Kontekst, v katerem poteka propaganda.....	18
3.1.3. Identifikacija propagandista.....	20
3.1.4. Struktura propagandne organizacije.....	20
3.1.5. Ciljna javnost.....	23
3.1.6. Uporabljene medijske tehnike.....	26
3.1.7. Posebne tehnike.....	30
3.1.8. Reakcije javnosti.....	35
3.1.9. Protipropaganda.....	41
3.2. ANALIZA PRIMERA SKOZI STRUKTURO GOVOROV.....	43
3.2.1. Stanje.....	45
3.2.2. Cilj.....	46
3.2.3. Ukrepi.....	48
4. ZAKLJUČEK	50
5. LITERATURA	53

1. UVOD

»Peoples of Egypt, you will be told that I have come to destroy your religion. Do not believe it! Reply that I have come to restore your rights!« (Napoleon Bonaparte, 1798)

»Our armies do not come into your cities and lands as conquerors or enemies, but as liberators. Your wealth has been stripped of you by unjust men... The people of Baghdad shall flourish under institutions which are in consonance with their sacred laws.« (General F. S. Maude, commander of British forces in Iraq, 1917)

Zadnja vojna v Iraku je sprožila velike premike v svetovni ureditvi. Velika Britanija¹ je bila najvoljnejši del ameriške koalicije voljnih² in edini resni vojaški zaveznik ZDA. Tako je bilo v obdobju pred samim začetkom vojne kot tudi med in po sami vojni pri utemeljevanju domnevne iraške grožnje s strani britanske vlade in njenega prvega moža, ministrskega predsednika Tonya Blaira, zaslediti številne nekonsistentnosti, ki so tako v domači kot tudi v širši javnosti vzbudili velike dvome v samo upravičenost vojaškega posega v Iraku, ki se je zgodil brez avtorizacije varnostnega sveta Združenih narodov. Vojna v Iraku je tako imela mednarodne razsežnosti.

Temeljni cilj proučevanja mojega diplomskega dela je analiza govorov britanskega ministrskega predsednika Tonyja Blaira na temo zadnje vojne v Iraku, v katerih bom preverjala, ali so v njih prisotni elementi propagande oziroma ali so elementi propagande tako pogosti in prepoznavni, da lahko njegove govore opredelim kot propagandna sporočila.

Ker gre za izredno občutljivo in kompleksno področje preučevanja, ki je aktualno še danes, sem opredelila časovni okvir analize Blairovih govorov na temo Iraka. Za začetni govor

---

¹ Združeno kraljestvo združuje Veliko Britanijo in Severno Irsko, v nadaljevanju pa bom uporabljala ime Velika Britanija zaradi večje razširjenosti tega imena.

² T. i. koalicija voljnih je bila pravzaprav popolnoma ameriško – britanska kampanja, s skoraj nobenim drugim vojaškim prispevkom razen Avstralije. Med državami, ki so sodelovale v koaliciji leta 1991, a so zavrnile sodelovanje v koaliciji 2003, je bilo veliko evropskih, bližnjevzhodnih držav in držav iz drugih delov sveta: Bahrain, Egipt, Francija, Nemčija, Grčija, Maroko, Katar, Saudska Arabija in Združeni arabski emirati. Na mesto njih pa so ZDA pridobile države, kot so Albanija, Azerbejdžan, Dominikanska republika, Salvador, Eritreja, Etiopija, Kazahstan, Maršalovi otoki, Mikronezija, Nikaragva, Palau, Poljska, Ruanda, Uganda in Uzbekistan. V primerjavi s prvo zalivsko vojno je le malo držav iz nove koalicije dalo na razpolago denar ali vojaško pomoč. Do dneva začetka vojne so ZDA pripravile seznam 30 držav, pripravljenih, da se jih javno objavi kot države, ki podpirajo vojno v Iraku. Poleg tega je priključitvi v koalicijo njihovo prebivalstvo v večini nasprotovalo (Rampton in Stauber, 2003: 118).

analize sem si izbrala govor z dne, 10. september 2002, ki ga je imel premier Blair na konferenci sindikatov v Blackpoolu, zaključni govor analize pa predstavlja govor na letnem kongresu laburistične stranke v Brightonu dne, 28. septembra 2004.

Diplomska naloga je tako izdelana na osnovi naslednje hipotetične predpostavke:

Britanski ministrski predsednik Tony Blair je v primeru zadnje vojne v Iraku v svojih govorih uporabljal določene propagandne tehnike, ki so prevladovale, zato lahko njegove govore definiram kot propagando.

Ker so govori britanskega ministrskega predsednika del njegovega komuniciranja z javnostmi, bo drugo poglavje diplomskega dela namenjeno predstavitvi vladnega komuniciranja z javnostmi. V govorih bom iskala elemente propagande, zato bom v nadaljevanju definirala razlike med tremi oblikami komuniciranja: propagando, prepričevanjem in informiranjem, ki jih bom opredelila tako semantično kot tudi strokovno terminološko. Pri tem bom uporabila metodo analize ustreznih sekundarnih virov in deskriptivno metodo.

Tretje poglavje predstavlja jedro diplomskega dela, to je analiza primera, ki ga bom razdelila v dve podpoglavji. Analize primera Blairovih govorov se bom namreč lotila na dva načina, in sicer bo prvi del predstavljal analiza primera skozi elemente propagande, kakor sta jih definirala profesor komunikologije na houstonski univerzi Garth S. Jowett in profesorica z univerze v Montani Victoria O'Donnell v njuni knjigi *Propaganda and Persuasion* (1992). V drugem delu analize primera pa bom analizirala Blairove govore skozi njihovo strukturo. Želim namreč ugotoviti, ali struktura govorov upošteva klasična pravila učinkovite argumentacije. Grški filozof Aristotel je namreč zapisal, da je vsaka predstavitev mnenja sestavljena iz dveh delov, in sicer prvi del predstavlja predstavitev teme, kjer gre za prikaz dejanskega stanja, drugi del pa dokazovanje in utemeljitev našega stališča. Britanski ministrski predsednik Tony Blair je v svojih govorih seveda želel biti prepričljiv v doseganju svojih ciljev, zato bom skušala priti do ugotovitve, ali njegovi govori upoštevajo omenjeno strukturo. Pri analizi strukture njegovih govorov bom za teoretski model uporabila Schueterjevo tridelno delitev argumentacije na stanje, cilje in ukrepe. V tem poglavju bom tako za metodo svojega raziskovalnega dela uporabila analizo primera primarnih virov (govorov, ki so dostopni na uradni spletni strani britanskega ministrskega predsednika), ki jo bom podkrepila z relevantno sekundarno literaturo in z viri z medmrežja.

V zaključku bom povzela tematiko diplomskega dela, na podlagi analiziranih govorov pa bom podala temeljne ugotovitve in ovrednotila zastavljeno hipotezo.

2. VLADNO KOMUNICIRANJE Z JAVNOSTMI

Vladno komuniciranje z javnostmi ima osrednjo vlogo pri informiranju javnosti o predmetih razprave, težavah in delovanju na vseh vladnih nivojih. Javno mnenje določa atmosfero, v kateri vladni uslužbenci, uprave in institucije uspejo ali propadejo. Ker je vsako delovanje vlade tako močno odvisno od javnega mnenja, je pravzaprav vladno komuniciranje z javnostmi izjemnega pomena. Sam demokratični sistem implicira, da vlada odgovarja na želje vladanih, zato je potrebno določiti te želje in nato doseči, da bo vlada postala dovzetna zanje. Tako sta uspeh in stabilnost demokratične vlade določena s trajno podporo državljanov (Baskin, Aronoff, 1989: 383 – 398).

Razvoj komunikacijskih tehnologij in predvsem delo strokovnjakov za odnose z javnostmi je omogočilo razmah načina vladnega komuniciranja, ki ni usmerjeno zgolj v informiranje, temveč si prizadeva tudi za prirejanje informacij in informacijskih tokov potrebam vlade. Vladni odnosi z javnostmi so zato postali eno najpomembnejših komunikacijskih orodij vlade (Ferfila in Kos, 2002: 324). Vlada tako mora pri pridobivanju podpore javnosti posvečati vedno več pozornosti. Vladno komuniciranje pa še danes doživlja spremembe in je v razmahu. Tako so govori britanskega ministrskega predsednika javnosti dostopni na njegovi uradni spletni strani, spletne strani britanskega zunanjega ministrstva pa so prevedene tudi v arabski jezik, kar kaže na to, da se zunanja politika vse bolj odvija pred očmi tujih javnosti, zaradi česar morajo vlade delovati konsistentno in prepričljivo tako v odnosu do domačih kot tujih javnosti.

Vladno komuniciranje z javnostmi se seveda okrepi v času pomembnih zadev. Tako je britanski ministrski predsednik Tony Blair zelo pogosto nastopal v javnosti, da bi jo prepričal v upravičenost morebitnega vojaškega posega v Iraku. V večini primerov je tovrstno komuniciranje potekalo preko množičnih medijev, ki so tako opravljali vlogo posrednika, na drugi strani pa so bili mediji s svojo interpretacijo dogodkov in postavljanjem vrstnega reda pomembnosti tem tudi pomembni sooblikovalci politike. Iraška kriza je bila po svoji pomembnosti ena izmed glavnih novinarskih tem. Mediji so v primeru iraške krize poročali, da je Sadam Husein res grožnja za svet, kot je v svojih govorih poudarjal Blair, vendar pa si svetovni voditelji, ki so svoja stališča javnosti posredovali preko množičnih medijev, niso bili enotni v tem, na kakšen način se spopasti s krizo. Velika Britanija je skupaj z ZDA vztrajala,

da se je potrebno Sadamu Huseinu odločno zoperstaviti, če je potrebno tudi z vojno, medtem ko so nemški kancler Schröder, ruski predsednik Putin in francoski predsednik Chirac vojni nasprotovali ter se zavzemali za nadaljevanje dela inšpektorjev v Iraku.

2.1. CILJI VLADNEGA KOMUNICIRANJA Z JAVNOSTMI

Britanski ministrski predsednik Tony Blair je s svojimi govori želel javnost včasih informirati, včasih jo je želel v nekaj prepričati ali pa jo pridobiti na svojo stran. Ker je glavna tema proučevanja mojega diplomskega dela analiza primera njegovih govorov skozi elemente propagande, bom v naslednjem poglavju definirala tri oblike komuniciranja, in sicer informiranje, prepričevanje in propagando. V govorih premiera Blaira so prisotne vse oblike, le da so v posameznih govorih določene oblike komuniciranja bolj poudarjene.

2.1.1. Informiranje

Vlada s svojimi komunikacijskimi aktivnostmi opravlja dve bistveni nalogi, ki se nanašata na njene politike in programe: promovira programe ali pa o njih državljanse informira. Informiranje lahko razumemo tudi kot izobraževalno funkcijo vlade, medtem ko je promocija politike in programov politične narave. Od državljanov samih je odvisno, ali vladi zaupajo, da jim bo posredovala prave informacije, na podlagi katerih si bodo potem lahko sami ustvarili svoje mnenje. Težava pa je v tem, da ni jasne razmejitve med dolžnostjo vlade, da informira državljanse, in željo vlade po pridobivanju javne podpore za uresničevanje političnih ciljev (Miklavič, 2004: 10).

Kot sem že omenila, mediji igrajo posredniško vlogo pri informiranju javnosti, zato jim tudi britanski ministrski predsednik mora posvečati veliko pozornost. V primeru Iraka je to prišlo še posebej do izraza, saj so bili govori premiera Blaira, ki jih je imel v zvezi z iraško krizo, izjemno pomembni, mediji pa so pozorno spremljali vsak njegov izrečen stavek. Njegovo informiranje je tako bilo eden glavnih virov informacij za medije, ki so k temu dodali še svoje interpretacije in komentarje. Kljub temu pa bi tukaj rada poudarila, da večja informiranost ne vodi nujno in avtomatično k razumevanju in podpori politik, kar se je v primeru iraškega vprašanja tudi nazorno pokazalo.

2.1.2. Prepričevanje

Proces prepričevanja Jowett in O'Donnellova (1992: 21) definirata kot komunikacijski proces, katerega namen je vplivati na druge ljudi. Podrobnejšo definicijo pa podata O'Donnellova in raziskovalka množičnih komunikacij June Kable (v Jowett in O'Donnell, 1992: 21): »Prepričevanje je kompleksen, interaktiven in kontinuiran proces, v katerem se prepričevalec in tisti, ki naj bi bil prepričan, povezana preko verbalnih in neverbalnih simbolov, preko katerih prepričevalec skuša vplivati na prepričevanega, da bi ta spremenil svoje vedenje ali stališča. V tem procesu prepričevani primerja nove informacije iz posredovanega sporočila z informacijami, ki jih ima že od prej.«

Potrebno pa je poudariti tudi razliko med propagando in prepričevanjem. Medtem ko gre pri propagandi za enosmeren proces komuniciranja in željo propagandista po nadzoru toka informacij ter upravljanja javnega mnenja in manipulaciji vedenjskih vzorcev, prepričevanje predstavlja bolj nevtralno dejavnost. Pri prepričevanju je poudarek na prostovoljnosti ter interakciji, namen komuniciranja je vpliv. Prepričevalec želi, da pride do spremembe pri zaznavi prepričevanca, v ta namen deli ideje in razlaga (Malešič, 1997: 37).

Ko se s področja informiranja premaknemo na področje prepričevanja, trčimo na pojem javna informacijska kampanja. Samo poimenovanje kaže na informiranje, širši pogled na pojem in ozadje pa pokaže, da gre bolj za prepričevanje. Javne informacijske kampanje so namreč kampanje, ki jim je izpostavljena javnost ter imajo jasen in odkrit namen, saj želijo spremeniti mišljenje ali mnenje ljudi, vplivati pa želijo tudi na teme, na katere se ta mnenja nanašajo. Cilj javnih informacijskih kampanj je tako ustvarjanje pozitivnega razpoloženja, ki naj vpliva na sodelovanje državljanov. Javne informacijske kampanje so pravzaprav inštrument obveščanja javnosti. Financira in usmerja jih vlada, njihov namen pa je komuniciranje z javnostmi ali deli javnosti. Cilj informacijske kampanje je doseči določen rezultat, ki je tako ali drugače povezan z javno politiko ali vladnim programom. Javne informacijske kampanje so način, s katerim vlada povsem namerno želi oblikovati stališča, vrednote ali obnašanje javnosti, da bi s tem dosegla želen družbeni učinek. Namenjene so ustvarjanju določenih učinkov pri relativno velikem številu posameznikov, običajno v določenem časovnem obdobju in preko organiziranih komunikacijskih aktivnosti (Weiss v Miklavič, 2004: 13, 14).

Javne informacijske kampanje imajo tako pozitivne kot negativne učinke. Med pozitivnimi je treba omeniti vsaj dejstvo, da informirajo javnosti o temah, o katerih same nikoli ne bi iskale informacij. Med negativnimi učinki pa se ponavadi izpostavlja pristranskost tako predstavljanih informacij. Kampanje so zanimive za analiziranje, saj omogočajo preučevanje vplivov komunikacijskih orodij na mnenje javnosti. Ponujajo zanimiv primer za analiziranje političnih posledic, ker poskušajo spremeniti način, na kakršnega ljudje razmišljajo, in teme, o katerih razmišljajo. Medtem ko je večina javnih politik usmerjena na spreminjanje spodbud ali pravil vladajočih institucij, so javne informacijske kampanje usmerjene na posameznike oziroma javnosti. Javne informacijske kampanje namreč obidejo institucije in se usmerijo neposredno na posameznike (dele javnosti). Ne glede na to, ali je javna informacijska kampanja uporabljena samostojno ali v kombinaciji z drugimi policy instrumenti, pa je njena aktivna sestavina prizadevanje za spremembo mišljenja posameznikov v ciljnih skupinah. Ta značilnost informacijskih kampanj tudi omogoča, da lahko vplivajo na način, na katerega posamezniki razumejo dejanja in delovanja vlade ter njihove lastne vloge v družbi (Weiss v Miklavič, 2004: 14).

Mediji so v procesu informiranja najpomembnejši dejavnik, saj odločajo, o katerih dogodkih bodo poročali, kolikšno pozornost jim bodo namenili in kako bodo te dogodke interpretirali. Na takšen način lahko spreminjajo poglede posameznikov na družbeno realnost, s tem ko jim posredujejo teme, ki naj bi bile najpomembnejše in jih tako napeljujejo k temu, kar naj bi se v prihodnosti zgodilo na določenem področju. V času iraške krize, ko so inšpektorji Združenih narodov v Iraku iskali domnevno orožje za množično uničevanje, so mediji konstantno povzemali Blairove besede, da Irak morebiti ali verjetno ima tovrstno orožje, in da bi ga lahko uporabil, čeprav dokaza o obstoju orožja za množično uničevanje še niso našli in tudi kasneje ne.

Nedvomno pa je potrebno poudariti, da je vojna že po svoji naravi dogodek, ki pritegne veliko pozornost medijev. Države, ki so vpletene v vojno, potrebujejo podporo tako domače javnosti kot tudi podporo mednarodne skupnosti, zato je komuniciranje vlade z javnostmi preko množičnih medijev v tem času zelo intenzivno in usmerjeno. Iraška kriza je bila nedvomno ena osrednjih tem vseh svetovnih medijev, še preden je prišlo do dejanskega ameriško – britanskega posredovanja v Iraku. Mediji so namreč vseskozi špekulirali, kdaj in če bo do vojne prišlo, saj mednarodna skupnost ni imela enotnega mnenja, kako se spopasti z reševanjem iraške krize.

2.1.3. Propaganda

Izvor pojma propaganda se je sprva nanašal na širjenje katoliške vere in po mnenju večine avtorjev sega v srednji vek, v leto 1662. Takrat je papež Gregor XV. ustanovil kolegij »Sacra congregatio Christiano nomini propaganda« oziroma »Sacra congregatio de propaganda fide«, ki je imel za nalogo širjenje katoliške vere in zoperstavljanje protestantizmu oziroma, kot pravi Ivan Šiber »nalogo, da pokaže poganom luč svetlobe« (Šiber, 1992: 9).

Prva moderno organizirana dejavnost t. i. press služba se je pojavila v času Napoleonovih vojn. Propagandna sredstva so se pojavljala predvsem v boju proti političnim nasprotnikom. Tako je postala očitna zveza med propagando in ideologijo. Vloga propagande kot oblike političnega boja je naraščala predvsem z razvojem tiska in drugih množičnih medijev ter z nastajanjem »množične javnosti« v dve smeri: (1) kot instrument oblasti vodilne elite in z legitimizacijo lastne moči in (2) v revolucionarnih obdobjih kot pogoj za vzgojo k revolucionarnim aktivnostim (Splichal, 1975: 79).

Tukaj bi rada opozorila tudi na razmerje med komuniciranjem in propagando. Komuniciranje lahko definiramo kot konvergenten proces, v katerem pošiljatelj in prejemnik ustvarjata in razširjata informacije; to pomeni, da gre za obojestransko izmenjavo. Bistvena razlika med propagando in komuniciranjem je ta, da je namen propagande več kot samo razumevanje sporočila, pri propagandi je pomembno celostno dojemanje propagandistovega namena in interesa (Malešič, 1997: 37).

Strokovnjaki so različnega mnenja, kaj naj bi bila prava definicija propagande³, zato si bomo v nadaljevanju pogledali nekaj definicij propagande različnih avtorjev. Vsak izmed njih pa poudarja določene dimenzije propagandnega delovanja.

Najbolj nevtralna definicija propagande je promoviranje oziroma sejanje, razširjanje določene ideje. Ta nevtralna definicija je kmalu izgubila svoj pomen in danes s propagando največkrat povezujemo besede, kot so laž, manipulacija, pranje možganov, psihološka vojna... Garth S. Jowett in Victoria O'Donnell sta propagando definirala kot »premišljen in sistematičen

---

³ Po Slovarju slovenskega knjižnega jezika (1985: 243) je propaganda načrtno razširjanje, pojasnjevanje političnih, nazorskih idej z namenom, da se uresničijo. V slabšalnem pomenu pa je propaganda namerno prikrivanje, potvarjanje česa z namenom, da se politično, ideološko vpliva.

poizkus oblikovanja zaznavanj, manipulacije s spoznanji in vplivov na obnašanje, da bi dosegli odgovor v skladu z zaželenimi nameni propagandista«. Glede na izvor in zanesljivost vira informacij ter glede na odnos do stvarnosti pa propagando delita v tri skupine:

- (1) *bela propaganda*: zanjo je značilna resničnost informacij ter poznanost vira. Bela propaganda želi prepričati javnost v dobronamernost propagandista, sam način predstavljanja je tak, da vpliva na prejemnike. Z belo propagando se največkrat gradi kredibilnost;
- (2) *siva propaganda*: je nekje med belo in črno, temelji pa na polresnici. Vir informacij je zelo težko odkriti, informacije pa so lahko resnične ali pa tudi ne. Praviloma naj bi siva propaganda uporabljala resnične podatke, ki pa so skrbno izbrani glede na javnost in namen in
- (3) *črna propaganda*: je čisto nasprotje beli propagandi, kjer se ne izbirajo sredstva za doseg cilja. Za tovrstno propagando je značilno širjenje laži in goljufij, informacije pa so predelane tako, da se zdi, da propagando vodi tisti, ki mu je namenjena, pri tem pa vir ostane prikrit. Črno propagando bi lahko označili tudi kot veliko laž, ki vključuje vse tipe kreativne prevare. Tukaj je potrebno omeniti tudi dezinformacijo, ki se pogosto uporablja v črni propagandi in je oznaka za napačno, nepopolno ali zavajajočo informacijo, ki je podana ciljni publiki. Dezinformacija ni slučajno napačna informacija, temveč so to namerno sproducirana sporočila, katerih namen je oslabiti nasprotnika (Jowett in O'Donnell, 1992: 2 – 4).

Slavko Splichal meni, da moramo propagando opazovati v družbenem kontekstu, ki propagandi določa karakter. Propagando tako predstavi v povezavi z jezikom in ideologijo kot temeljema vsake družbe. Definira jo kot »obliko množičnega komuniciranja, v kateri komunikatorji zavestno, z organiziranim delovanjem in s pomočjo ideološke rabe jezika poskušajo dosežati vnaprej določene (zaželene) oblike mišljenja in vedenja (pripravljenosti na delovanje ali delovanje samo) ciljnih skupin, ki so določene s cilji in usmerjenostjo propagande« (Splichal, 1975: 65).

Harold D. Laswell (v Splichal, 1975: 24) pravi, da propaganda »... poskuša vplivati na stališča velikih množic ljudi o spornih vprašanjih, ob katerih se angažira določena skupina.«

Po Millerju (v Šiber, 1992: 6) je »propaganda poizkus vplivanja na druge zaradi kakega določenega cilja, z vplivanjem na njihovo mišljenje in občutke.«

France Vreg opredeli propagando kot »obliko komuniciranja, s katero komunikatorji ali skupine zavestno, namensko, načrtovano in organizirano oblikujejo propagandne projekte in sporočila (simbole in ideologeme), s katerimi oblikujejo in nadzorujejo mnenja in stališča ciljnega občinstva oziroma vplivajo na spremembo njihovih stališč. Propagandist skuša spodbuditi odgovor sprejemalca, ki podpira in pospešuje želene intencije propagandnega delovanja. Propaganda je torej intencionalni, sistematski poskus oblikovanja zaznav, spoznavanj, mnenj, stališč, vrednot in vedenj prejemnikov propagandnega sporočila« (Vreg, 2000: 116).

Vsem definicijam propagande je torej skupno to, da je propaganda poskus vplivanja na mišljenje in vedenje ljudi, pri čemer želi vplivati predvsem na čustveno in manj na razumsko komponento človekovih stališč. Prav tako ni to enkratno dejanje, temveč je to poskus trajnega in zavestnega vplivanja na ljudi prek množičnih medijev in drugih komunikacijskih kanalov. Med glavna propagandna načela uvrščamo: opazljivost, dostopnost, privlačnost, razumljivost in prepričljivost sporočila ter načelo potrebe in nepredvidljivega. Najpomembnejše pa je načelo potrebe oziroma apel. Propaganda obljublja bralcem ali poslušalcem, da bo zadovoljila njihove potrebe oziroma njihovo biološko, materialno, socialno ali psihološko korist. Številni apeli so splošni in obljublajo mir, poštenost, bogastvo, varnost (Pečjak, 1995:147).

V svoji nalogi pozornost namenjam elementom propagande, ki jih je v svojih govorih uporabljal britanski ministrski predsednik Tony Blair v času pred, med in po vojni v Iraku (časovni okvir analize zajema izbrane ključne govore med 10. septembrom 2002 in 28. septembrom 2004). Gre torej za vladno propagando. Ta je uporabljena v primerih nacionalnih problemov, ko državna administracija oziroma vlada poskuša kontrolirati in oblikovati javne zaznave. Oblik vladne propagande je več:

- (1) neposredna cenzura poročil, posebno o izgubah ali uspehu sovražnika;
  - (2) samo določeni skupini izbranih novinarjev je dovoljen dostop do vojnih področij in
  - (3) prepovedan je fiksijski ali zabavni program, ki ga oblast vidi povezanega z vojno
- (Branston in Stafford, 1996: 117).

3. ANALIZA ELEMENTOV PROPAGANDE V GOVORIH

Kot sem že v uvodu povedala, glavni del diplomskega dela predstavlja analiza elementov propagande v govorih britanskega ministrskega predsednika Tonyja Blaira, ki je razdeljena na dva dela. Prvi del predstavlja analiza primera skozi model, ki sta ga definirala Garth S. Jowett in Victoria O'Donnell v njuni knjigi *Propaganda and Persuasion* (1992), v drugem delu analize strukture Blairovih govorov pa bom uporabila Schueterjevo tridelno delitev argumentacije na stanje, cilje in ukrepe.

Kot predmet analize bom upoštevala naslednje ključne govore britanskega ministrskega predsednika Tonyja Blaira na temo Iraka v obdobju med 10. septembrom 2002 in 28. septembrom 2004:

- (1) 10. september 2002 »**Prime Minister's Speech: Saddam Hussein is a threat that has to be dealt with**«
- (2) 24. september 2002 »**Prime Minister's Iraq Statement to Parliament**«
- (3) 8. november 2002 »**PM Statement on Iraq following UN Security Council Resolution**«
- (4) 11. november 2002 »**PM Speech at the Lord Mayor's Banquet**«
- (5) 7. januar 2002 »**PM Speech to Foreign Office Conference in London**««
- (6) 25. februar 2003 »**PM Statement on Iraq to House of Commons**«
- (7) 11. marec 2003 »**Prime Minister answers Iraq questions at MTV Forum**«
- (8) 17. marec 2003 »**PM outlines vision for Iraq and the Iraqi people**«
- (9) 18. marec 2003 »**PM Statement opening Iraq debate**«
- (10) 20. marec 2003 »**Prime Minister's Address to the nation**«
- (11) 24. marec 2003 »**Prime Minister: A war not of conquest but of liberation**«
- (12) 8. april 2003 »**PM message to Iraqi people**«
- (13) 14. april 2003 »**PM: A strategy for peace in Iraq**«
- (14) 16. april 2003 »**PM: The importance of the UN in post-conflict Iraq**«
- (15) 2. junij 2003 »**PM says he is '100 per cent' behind Iraq evidence**«
- (16) 14. december 2003 »**PM Statement at Downing Street on Saddam Hussein**«
- (17) 28. januar 2004 »**PM Statement on Hutton report**«
- (18) 5. marec 2004 »**Speech on the threat of global terrorism**«

(19) 14. julij 2004 »**Prime Minister Tony Blair's response to the Lord Butler Review in the House of Commons**«

(20) 28. september 2004 »**PM Speech: The opportunity society**«

Britanski ministrski predsednik Tony Blair je v časovnem okviru analize nastopal tudi z drugimi predstavniki držav. V javnosti se je tako velikokrat pojavil z ameriškim predsednikom Georgeom W. Bushem, skupne novinarske konference je med drugim imel tudi s sirijskim predsednikom Al-Asadom, španskim ministrskim predsednikom Jose Mario Aznarjem, francoskim predsednikom Jacquesom Chiracom, romunskim predsednikom Nastasejem, portugalskim ministrskim predsednikom Barrosom, nemškim kanclerjem Schröderjem, ruskim predsednikom Putinom, avstralskim ministrskim predsednikom Howardom, jordanskim kraljem Abdullahom... Predmet analize mojega diplomskega dela pa bodo izključno zgoraj navedeni govori premiera Blaira, ki so potrebni za učinkovito analizo tematike mojega preučevanja. Vsi omenjeni skupni nastopi s preostalimi državniki pa nedvomno kažejo, da je Blair v svoji vojni za javno mnenje in družbeni konsenz v podporo vojni bil močno angažiran, njegovo komuniciranje je tako bilo izjemno kompleksno in usmerjeno k več ciljem hkrati.

3.1. ANALIZA PRIMERA SKOZI MODEL, KI STA GA UTEMELJILA GARTH S. JOWETT IN VICTORIA O'DONNELL

Pri analiziranju propagande je treba upoštevati številne dejavnike, ki vplivajo na sam propagandni proces. Tako sta Jowett in O'Donnellova (1992: 213) predlagala dvostopenjski model analize. V njem opozarjata na elemente, na katere moramo biti pozorni pri samem proučevanju propagande:

(1) ideologija in namen propagandne kampanje; (2) kontekst, v katerem poteka propaganda; (3) identifikacija propagandista; (4) struktura propagandne organizacije; (5) ciljna javnost; (6) uporabljene medijske tehnike; (7) posebne tehnike; (8) reakcije javnosti ter (9) protipropaganda.

V analizi želim pokazati, ali so govori napisani na način, ki zadosti kriterijem za učinkovito propagandno sporočilo.

3.1.1. Ideologija in namen britanske propagandne strategije za vojno v Iraku

Morgenthau (1995: 183) poudarja, da »medtem ko je vsaka politika nujno prizadevanje za moč, se ideologija vpleta le v tiste borbe za moč, ki so psihološko in moralno sprejemljive za igralce in njihovo občinstvo«. Propaganda je tako neizogibno obarvana z ideološkim faktorjem.⁴

Jowett in O'Donnellova (1992: 213) ideologijo propagande opredelita kot nekaj, kar občinstvu zagotavlja oziroma omogoča obširen pojmovni okvir za soočanje z družbeno in politično realnostjo. Ideologija namreč obsega koncepte o tem, kakšna je v resnici družba, v kateri živi posameznik. Splichal (1975: 14 –15) poudarja, da je za moderno propagando značilna predvsem tesna povezanost z ideologijo. Tako razumevanje propagande je bilo skladno z razumevanjem vojne kot nujnega sredstva za razreševanje družbenih konfliktov in porajanjem osvajalnih ali imperialističnih ideologij med prvo in drugo svetovno vojno, ko postane propaganda element vojaške strategije. Vreg (2000: 61) pa ideologijo opredeli »kot sistem idej, vrednot in stališč o družbi in družbeni ureditvi, ki izraža potrebe in interese konkretnih in zgodovinskih ciljev«.

Tako so vsi Blairovi govori na temo Iraka umeščeni v okvir določene ideologije. Glavna stalnica britanske ideologije je poudarjanje pomena svobode, demokracije in svobodnega kapitalističnega sistema. Blair je tako svoje govore reduciral na povsem enostavno raven, kjer so bili razumljivi vsem, dodatno pa jih je poenostavil tako, da je izpostavil primerjavo med dobrim (vrednote britanske družbe in zahodne civilizacije) in zlim (Irak kot malopridna država, ki razpolaga z orožjem za množično uničevanje in podpira terorizem). Blair je Irak kot »zlo« definiral že v svojem govoru, ki ga je imel dan pred prvo obletnico terorističnega napada na ZDA, dne 10. septembra 2002. V omenjenem govoru je jasno povedal, zakaj je Sadam Husein grožnja, s katero se bo svet moral soočiti. Sadama Huseina je opisal kot najbrutalnejšega diktatorja vseh časov; človeka, ki ne samo da razpolaga z orožjem za množično uničevanje, ampak ga je celo uporabil proti lastnemu ljudstvu; v nadaljevanju pa je podal jasno in zelo konkretno primerjavo, da je Sadam Husein in ne Tony Blair ali George W.

---

⁴ »Značilnost vseh politik – tako notranjih kot mednarodnih – je, da se njihove manifestacije pogosto ne kažejo za tisto, kar v resnici so – manifestacije borbe za moč. Element moči kot neposredni cilj politike se raje pojasnjuje in opravičuje v etičnem, legalnem in biološkem smislu. Se pravi, da je resnična narava politike prikrita z ideološkimi opravičili in racionalizacijami« (Morgenthau 1995: 182).

Bush tisti, ki že 12 let krši resolucije Združenih narodov ter tako spodkopava avtoriteto OZN. Ideologija svobode in demokracije je tako v Blairovih govorih celo opravičilo za vojaško posredovanje v Iraku. Tako je Blair na dan napada na Irak (20. marec 2003) britanski javnosti namenil naslednje besede: »... Grožnja Veliki Britaniji ni več tista grožnja iz generacij naših očetov. Vojna med velesilami je malo verjetna. Evropa živi v miru, hladna vojna je že zgodovina. Vendar se današnji svet sooča z novo grožnjo: z neredom in kaosom, ki ga prinašajo brutalne države, kot je Irak, ki razpolaga z orožjem za množično uničevanje, in ekstremne teroristične skupine. Oboji sovražijo naš način življenja, našo svobodo in našo demokracijo.... tiranskim državam ni mar za svetost človeškega življenja, saj uživajo v tem, da ga uničujejo... Velika Britanija nikoli ni bila država, ki bi v ozadju gledala na tovrstne grožnje...« 7. januarja 2003 je na konferenci britanskega zunanjega ministrstva jasno poudaril: »Religiozni ekstremizem je skozi nerazumevanje islama postal nevaren za ves svet, ne toliko zaradi dejstva, da ga podpira ogromno število navadnih ljudi, pač pa zaradi majhnega števila fanatikov, ki ne spoštujejo vrednot človeškega življenja.« 18. marca 2003 je izjavil: »Ti ljudje sovražijo našo svobodo, demokracijo in toleranco, ki so zaščitni znak našega načina življenja.« Tudi v govoru 5. marca 2004 je dejal: »Najboljša obramba naše varnosti leži v širjenju naših vrednot.«

Vsaka propaganda ima tako pred seboj določen cilj. V propagandi namreč ne gre za vojno v klasičnem pomenu oboroženega spopada, ampak za vojno pridobivanja javnega mnenja na svojo stran. Tako je najprej potrebna zmaga na informacijski fronti, ki jo propagandist mora kasneje, med samim potekom nekega kriznega dogajanja, tudi vzdrževati. Na primeru zadnje vojne v Iraku je jasno, da je »informacijska vojna« potekala tako pred, kot tudi med samo vojno. Zanimivo je, da se je »vojna« nadaljevala tudi po uradni razglasitvi konca vojne 1. maja 2003. Jowett in O'Donnell (1992: 214) pravita, da gre pri namenu propagandne kampanje za vplivanje na ljudi, da sprejmejo in potrdijo neke navade, ki so po meri propagandista, ali pa da sprejmejo določene oblike vedenja. Prav tako je lahko namen propagande ohraniti in okrepiti legitimnost določenih institucij ali organizacij. V vsakem primeru pa je namen propagande ta, da ljudje sprejmejo ideologijo propagandista. Za prepoznavanje le-te se je zato potrebno osredotočiti na niz prepričanj, vrednost, stališč in vedenj kot tudi na način dojemanja in razmišljanja, o katerih obstaja soglasje do te mere, da predstavljajo norme, ki narekujejo, kaj je v družbi zaželjeno in kaj ne.

Namen Blairovih govorov je bil seveda doseči podporo pri ciljnih javnostih. Ob tem pa ne morem trditi, da je samo britanski ministrski predsednik Blair s svojimi propagandnimi sporočili vplival na javno mnenje in na spreminjanje podpore v javnosti. Blair se je zavedal, da javnost ni naklonjena vojaškemu posegu na Irak, in da bo vojna za družbeno podporo trajala dalj časa. Že 10. septembra 2002 je povedal: »Sadam Husein je grožnja, s katero se moramo soočiti... gre za najbolj brutalnega diktatorja, ki tepta človekove pravice, ki ne spoštuje resolucij Združenih narodov. Z vso gorečnostjo pravim: če se v mednarodni skupnosti ne bomo soočili z njegovim barbarskim režimom, nas bo grožnja doletela, ne nujno ta mesec ali to leto, vendar sem prepričan, da bomo nekoč ogroženi. Na vesti ne želim imeti, da smo vedeli za grožnjo, ukrepali pa nismo. Prosim vas, da me v prihodnjih tednih pozorno poslušate... Še to bi rad povedal: preden se bomo odločili za kakršnokoli vojaško akcijo, se bomo posvetovali s parlamentom.« V govoru je jasno razvidno, da je Blair borbo za javno mnenje v prid vojni začel intenzivno biti že v zgodnji jeseni 2002. 24. septembra 2002 je rekel, da je »cilj razorožitev. Nihče si ne želi vojaškega konflikta. Zahtevamo popolno razorožitev, ki jo bomo dosegli tako ali drugače.« Naslednji primer je iz govora 8. novembra 2002: »Vojna ni neizbežna, razorožitev je... Sadamu sporočam, naj se razoroži ali pa ga bomo prisiljeni razorožiti s silo.«

Zaključim lahko, da je bil namen Blairovih govorov pred vojno, kljub temu da to ni jasno razvidno v govorih, že v začetku pokazati in dokazati, da bo vojna, ki bo sledila, utemeljena, in da bo cilj pravičen. Pripravljenost na vojno in stalna grožnja s silo Sadamu Huseinu nazorno kažeta, da bo do vojne enkrat v prihodnosti le prišlo. Tudi stalno nameščanje in pošiljanje vedno novih britanskih vojaških sil v Perzijski zaliv je le še dodatno potrjevalo pričakovanja, da vojna enkrat v prihodnosti bo.

3.1.2. Kontekst, v katerem poteka propaganda

Kontekst propagande opredeljuje prevladujoče razpoloženje v družbi, ki ga mora propagandist upoštevati. Kontekst pomeni tudi kulturo družbe, tradicijo, izkušnje, zgodovino in mite. Miti so namreč več kot le izmišljotine, so model za določeno družbeno akcijo. Prav tako kontekst pomeni dogodke, ki so se zgodili, in interpretacijo le-teh. V primeru, ko gre za čas vojne, je smiselno upoštevati tudi izkušnje posamezne države v vojni in njene (ne)uspehe (Jowett in O'Donnell, 1992: 214, 215). Tako je pri analiziranju propagandne dejavnosti nujno potrebno razumeti zgodovinski okvir, v katerem propaganda poteka.

Če propagandist želi uspešno posredovati svoje sporočilo, ga mora najprej pravilno umestiti v določen kontekst. Britanski premier je iraško krizo v svoje govore umestil tako, da je opozarjal na čas po zalivski vojni in konstantno opominjal na kršenje in nespoštovanje resolucij Združenih narodov s strani Sadama Huseina. Poleg tega pa je iraško krizo povezal tudi z dogodki 11. septembra: »Vsi vemo, kaj se je zgodilo 11. septembra⁵. Recimo, da bi prišel k vam 10. septembra 2001 in vam rekel, da obstaja teroristična mreža Al Kaida, in da deluje tudi izven Afganistana, da so izvedli že nekaj napadov, in da jih bo v prihodnje še več. Verjamem, da bi se vsi strinjali z našo reakcijo, ki je sledila napadom. Dogodke 11. septembra je obsodil ves svet... Če se z grožnjo ne bomo soočili, bo rasla. Zato želim to preprečiti. Zdaj želim povedati, zakaj je Sadam Husein grožnja, s katero se bomo morali resno soočiti« (10. september 2002). Tukaj moram poudariti tudi uporabo selektivnega jezika, saj je Blair s tem, ko je dogodke 11. septembra povezal s Sadamom Huseinom, želel v ljudeh vzbuditi občutek ogroženosti in s tem posledično tudi strahu.

Naslednji primer Blairovega govora je z dne, 25. februarja 2003: »Dovolite mi, da še enkrat opišem zgodovino iraške krize. Po koncu zalivske vojne je kmalu postalo jasno, kakšen je obseg Sadamovega orožja za množično uničevanje... 3. aprila je Varnostni svet sprejel prvo resolucijo o Sadamu in orožju za množično uničevanje... Varnostni svet je skupno sprejel 17 resolucij, vendar pa Sadam Husein ni spoštoval niti ene... V letu 2001 smo sprejeli sankcije. Vse to je zgodovina. Lanskega novembra je varnostni svet sprejel resolucijo 1441, ki mu je dala zadnjo priložnost, v nasprotnem primeru se bo moral soočiti z resnimi posledicami.«

Omenjanje Sadama Huseina v Blairovih govorih pa je nujno vodilo k orožju za množično uničevanje, ki ga je Blair v kontekst umestil tako, da ga je predstavljal kot najbolj resno grožnjo, ki ogroža stabilnost današnjega mednarodnega reda, povezal pa ga je tudi s terorističnimi skupinami: »Tiranski režimi, ki razpolagajo z orožjem za množično uničevanje in ekstremne teroristične skupine s svojim napačnim razumevanjem islama ogrožajo današnji svet. Današnja grožnja predstavlja možnost povezave terorizma z orožjem za množično uničevanje. Gre za resno grožnjo« (18. marec 2003). V svojem govoru na dan napada na Irak, 20. marca 2003 je le še poudaril: »Sadam Husein ogroža tudi Veliko Britanijo in številne druge države. Njegovo orožje za množično uničenje lahko pride v roke terorističnim skupinam, zaradi česar lahko v Veliki Britaniji pride do terorističnega napada katastrofalnih

---

⁵ Fraza 11. september (2001) zaradi globalne odmevnosti dogodkov tega dneva ne zahteva natančnega opisa, da bi lahko z njo razumeli, da gre za teroristične napade mednarodne organizacije Al Kaide na ZDA.

razsežnosti. Vse države so morebitne tarče terorističnih napadov.« Iz povedanega je jasno, da je Blair v svojih govorih poskušal spraviti Irak v širši krog boja proti terorizmu, ki ga je večina v Veliki Britaniji seveda podpirala.

Propagandist si seveda tudi želi, da bi povojno stanje opisal tako, da bi ga ljudje želeli doseči. V svojih govorih je Blair nenehno poudarjal, da si »Iračani zaslužijo živeti v miru, blaginji, svobodi, zaslužijo si dobro vlado, ki bo uživala mednarodni ugled... pri vsem tem pa jim bo britanska vlada stala ob strani« (17. marec 2003). V govoru v času vojne, 24. marca 2003, pa je Blair povedal: »Naša vojaška akcija je načrtovana tako, da bo minimizirala trpljenje navadnih Iračanov, ki so bili brutalizirani s strani Sadama Huseina. To ni osvajalska vojna pač pa vojna osvoboditve Iraka. Iraškemu prebivalstvu bomo pomagali graditi boljšo prihodnost«. V analizi konteksta je tako pomemben tudi element pričakovanja, kar bo sledilo po vojni.

3.1.3. Identifikacija propagandista

Identifikacija propagandista pomeni določiti vir propagande. To je ponavadi institucija ali organizacija, glavno vlogo propagandista pa opravlja tudi posameznik, ponavadi vodja te institucije. Preprosto bi lahko rekli, da propagandista najlažje definiramo tako, da se vprašamo, kdo bo pridobil največ. Prav tako lahko na ključno osebo – propagandista sklepamo tudi iz vrednot, ideologije in konteksta propagandne akcije, ki so istočasno tudi vrednote in ideologije propagandista (Jowett in O'Donnell, 1992: 215).

V našem primeru je vir propagande britanska vlada, vlogo nosilca propagande pa je odigral britanski ministrski predsednik Tony Blair. Premier Blair je namreč razpolagal z avtoriteto posameznika, saj je neko informacijo lažje približal občinstvu človek, ki ima avtoriteto na določenem področju. Ljudje namreč zaupajo avtoriteti in ne posamezniku. Tony Blair je v sebi združeval tako formalno avtoriteto, ki jo je užival kot britanski ministrski predsednik, ter racionalno (v svojih govorih je uporabljal argumente in dejstva) kot tudi iracionalno t.i. karizmatično avtoriteto, ki je zasnovana na emocijah.

3.1.4. Struktura propagandne organizacije

Definirati strukturo propagandne organizacije pomeni opredeliti močno, centralizirano organizacijo, ki ima tudi možnost odločanja (ali osebo, ki ima to možnost in pravico). Znotraj

take organizacije obstaja oseba na vrhu hierarhije. Vodja ima posebno moč, da pritegne in obdrži ljudi v organizaciji. Ta moč vključuje elemente ideologije, karizmo ali/in možnost identifikacije z občinstvom. Struktura pomeni tudi oblikovanje določenih ciljev in metod za njihovo doseganje (Jowett in O'Donnell, 1992: 216).

Ko sem identificirala vir propagande, ki jo analiziram, bolj ali manj poznam tudi strukturo same propagandne organizacije. Vlogo glavnega nosilca propagande je odigral britanski ministrski predsednik Tony Blair. Funkcija ministrskega predsednika je že po naravi takšna, da vselej pritegne pozornost medijev. Ker pa je čas vojne obdobje zelo intenzivnega vladnega komuniciranja, so se v javnosti poleg Blaira pojavljali tudi drugi vladni predstavniki. Najvidnejšo vlogo poleg Blaira je imel zunanji minister Jack Straw, seveda pa ne gre zanemariti vloge obrambnega ministra Geoffa Hoona in predvsem Blairovega, zdaj že bivšega, direktorja za komunikacije Alastairja Campbella. Z javnostjo je komuniciral tudi generalni sekretar laburistične stranke in minister za zdravje John Reid, v Združenih narodih pa je deloval veleposlanik Sir Jeremy Greenstock.

Tudi sam Blair je v svojih govorih omenjal zunanjega ministra Jacka Strawa: »Jack Straw je danes v parlamentu že podrobneje predstavil našo bodočo strategijo v zvezi z Irakom.« (7. januar 2003). Britanski zunanji minister se je redno udeleževal sej spodnjega doma britanskega parlamenta in zasedanj Varnostnega sveta Združenih narodov. Straw je v svojih izjavah deloval celo bolj ostro in napadalno kot sam premier Blair. Tako je 20. januarja 2003 po zasedanju varnostnega sveta OZN za BBC med drugim povedal: »Irak zgolj simbolično sodeluje z inšpektorji. Pri Iraku Velika Britanija izgublja potrpljenje. Vojno napoveduje Irak, in ne ZDA ali Velika Britanija. Trenutek izbire za Sadama Huseina je zelo blizu. To krizo mora končati mirno s popolno in aktivno izpolnitvijo obveznosti varnostnega sveta in popolnim sodelovanjem z inšpektorji. Ali pa bo občutil resne posledice - uporabo sile, s katero mu je varnostni svet zagrozil v resoluciji številka 1441.⁶«

Straw je skoraj vsako priložnost izrabil za zaostritev grožnje Iraku z vojaško intervencijo. Naslednji primer je njegova izjava v parlamentu z dne, 26. februarja 2003: »Britanska vlada želi doseči popolno uresničitev resolucij OZN o uničenju orožja za množično uničevanje. Brez stoodstotnega sodelovanja pa nima smisla zahtevati več časa za inšpekcije, saj iraški

---

⁶<http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1007029391629&a=KArticle&aid=1042719025329> (5. 5. 2005)

voditelj Sadam Husein pristaja na pomoč mednarodnim inšpektorjem le po kapljicah, ki jih mednarodna skupnost izsili s pritiski in grožnjami z vojaškim posegom... prihaja trenutek odločitve. Sadam se mora takoj lotiti prostovoljne in popolne razorožitve ali pa mora varnostni svet Združenih narodov prevzeti svojo odgovornost, da ga razorožimo s silo.«⁷ Naslednja Strawova izjava je nekaj dni pred začetkom vojne (17. marec 2003): »Nekateri so mnenja, da se Sadam lahko razoroži brez ultimata, da grožnja s silo ni potrebna, da moramo inšpekcijam dati več časa... Pa vendar je očitno, da že 12 let tovrstni pristop ni učinkovit, saj tako nikoli ne bomo dosegli dejanske razorožitve njegovega režima. Sadam Husein tako le zmanjšuje avtoriteto Združenih narodov.«⁸ Jack Straw je ravno tako kot Tony Blair v svojih govorih med drugim omenjal povezavo med terorističnimi skupinami, kakršna je Al Kaida, in odpadniškimi režimi, kakršen je Irak, ki bi teroristom lahko dobavljali orožje za množično uničevanje.

Obrambni minister Geoff Hoon se je v javnosti pojavljal predvsem v času trajanja vojaških operacij v Iraku, kjer je javnost obveščal o bliskovitem napredku sil koalicije voljnih. Dan po uradni razglasitvi napada na Irak, 21. marca 2003, je v spodnjem domu britanskega parlamenta tako izjavil: »Um Kasr bo kmalu popolnoma pod nadzorom koalicijskih sil. Ameriške in britanske sile v Iraku redno beležijo uspehe. Proti ciljem v Bagdadu, ki so tesno povezani s Sadamom Huseinom pa je bilo izstreljenih 50 manevriranih raket vrste tomahawk, med katerimi je bilo največ britanskih. Vsi tomahawki, ki so jih izstrelili iz britanskih podmornic, so zadeli svoje cilje. Delovati je začelo tudi veliko število letal britanskih letalskih sil (RAF), med njimi tudi lovci vrste tornado GR4, ki so opremljeni z lasersko vodenimi bombami« (STA, 21. marec 2003).

Veliko podporo je Blair imel tudi v svojem generalnem sekretarju laburistične stranke Johnu Reidu, ki je 14. februarja 2003 na vprašanje, ali ne gre za pretiravanje pred vojno z Irakom, povedal, da »ne gre za igro, ampak za grožnjo, ki je podobna tisti, zaradi katere je bilo v New Yorku pobitih na tisoče ljudi« (Delo, 15. 2. 2004). 28. marca 2003 pa je Iračanom namenil naslednje besede: »Naša tarča je Sadam Husein in ne iraško prebivalstvo. Naš cilj je razorožitev brutalnega diktatorja«⁹.

---

⁷ <http://www.caabu.org/press/documents/straw-statement-25feb2003.html> (10. 5. 2005)

⁸ <http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1007029391629&a=KArticle&aid=1047661382275> (10. 5. 2005)

⁹ <http://www.labour.org.uk/news/iraqreidws280303> (11. 5. 2005)

Veleposlanik Velike Britanije pri Združenih narodih Sir Jeremy Greenstock pa je bil zelo aktiven pri iskanju soglasja v podporo drugi resoluciji Združenih narodov. Ko do glasovanja o drugi resoluciji, ni prišlo, je obtožil Francijo, ki je grozila, da bo dala veto na kakršnokoli novo resolucijo v zvezi z iraško krizo. Med drugim je 17. marca 2003 tudi izjavil: »Predlagatelji druge resolucije imamo vso pravico, da razorožimo Irak tako, kot se nam to zdi pravilno.¹⁰«

3.1.5. Ciljna javnost

Ciljna javnost je javnost, ki jo propagandist izbere in pri kateri naj bi dosegel svoj cilj oziroma namen. Propagandno sporočilo je namreč namenjeno tisti javnosti, ki naj bi bila koristna in uporabna za propagandista – če se seveda odzove pozitivno. Sodobne raziskovalne metode omogočajo natančno definiranje ciljnih javnosti, s tem pa tudi tistih njihovih lastnosti, na katere želi propagandist vplivati (Jowett in O'Donnell, 1992: 218). Morgenthau (1995: 666) pravi, da sta informacijska dejavnost in »borba za mnenja ljudi« postali nepogrešljiva elementa predstavljanja v tujini. Ključna je vloga pridobivanja podpore za politike doma, torej pri domači javnosti.

Strinjanje javnosti z vladnimi politikami in odločitvami daje vladi legitimnost in kredibilnost ter omogoča njeno delovanje, tako navznoter (nacionalno) kot tudi navzven (mednarodno). S komunikacijskim procesom skuša vlada vzdrževati ali doseči konsenz, temeljni cilj vsake politike ali vlade, ki želi vladati »v imenu ljudstva« in se šteje za demokratično (Vreg 2000: 75).

Malešič (1997: 45) opozarja na pomembnost poznavanja politične kulture javnosti, na katero želi propagandist – v našem primeru britanska vlada – vplivati. Le – ta sproži komunikacijski tok, da bi z obveščanjem oz. prepričevanjem dosegla ali vzdrževala konsenz. Poznavanje kulture in družbeno – političnih odnosov znotraj same države, kakor tudi tiste, kateri je določen vpliv namenjen, je tako odločilnega pomena¹¹. Tako pridemo do izraza mednarodna propaganda, ki po mnenju Vrega (2000: 109 – 110) pomeni komuniciranje nacionalnih držav, z namenom vpliva na politično relevantno vedenje drugih narodov in držav. Mednarodna

---

¹⁰<http://www.guardian.co.uk/Iraq/Story/0,2763,915938,00.html> (8. 5. 2005)

¹¹ Nacionalne politike neke države, pogojev komuniciranja ter komunikacijskega vedenja ne moremo razumeti, če ne poznamo zgodovinskih procesov, ki so jih oblikovali. Spoznati moramo kulturo države, njene nacionalne značilnosti in identiteto ciljne publike (Vreg, 2000: 113).

propaganda je sumarni izraz, ki vključuje mnoge dejavnosti, katere poznamo kot politično vojskovanje, protipropagando, črno propagando, psihološko vojno¹².

Propaganda je povezana tako z vplivanjem na tuje kot tudi na domače javno mnenje, saj si morajo vlade v izvajanju politike najprej zagotoviti podporo doma. Danes smo seveda priča veliki soodvisnosti ter prepletenosti javnosti, zaradi česar menim, da stroge delitve med domačo in tujo javnostjo niso vedno smiselne, kljub temu pa je iz Blairovih govorov jasno razvidno, da je nagovarjal tako domačo, britansko javnost, na drugi strani pa iraško prebivalstvo ter celotno arabsko javnost¹³. Slednjo je poskušal pridobiti na svojo stran tako, da je v govorih večkrat poudaril zavzetost Velike Britanije pri reševanju bližnjevzhodne krize¹⁴: »Začeti moramo z obnovitvijo bližnjevzhodnega mirovnega procesa. Z vsemi vpletenimi se moramo zavzemati, vključno z ZDA, za trajni mir na tem območju« (10. september 2002). 11. novembra 2002 je ponovil: »Doseči moramo arabski in muslimanski svet. Velika Britanija mora pomagati državam, ki so v procesu tranzicije. Bližnjevzhodni mirovni proces moramo premakniti naprej...« Na dan napada na Irak pa je to le še potrdil: »Irak ni naša edina skrb. S predsednikom Bushem se bova še naprej zavzemala za mir na Bližnjem vzhodu, ki bo temeljil na varni državi Izrael in živi Palestinski državi« (20. marec 2003).

Premier Blair pa je najhujšo bitko za pridobivanje javnega mnenja na svojo stran bil doma. Tako je Blair britanski javnosti Sadama Huseina vseskozi predstavljal kot grožnjo, ki lahko ogrozi mednarodno varnost. V govoru 7. januarja 2003 je britanski javnosti namenil naslednje besede: »Arabskemu svetu moramo pomagati graditi večjo demokratično stabilnost, svobodo in zavezo k človekovim pravicam.. To pomeni, da moramo graditi razumevanje med islamom in ostalimi religioznimi verovanji... Velika Britanija lahko k temu pripomore s svojim razumevanjem arabskega sveta in s svojo tradicijo religiozne tolerance. Na koncu vse to

---

¹² Skoraj vse teorije, pa tudi raziskave, so temeljile na domnevi, da javno mnenje dejansko igra veliko vlogo v političnem procesu odločanja in vladanja. Tako si je demokratično človeštvo ustvarilo podobo o javnem mnenju kot o mogočni sili, ki pritiska na vlade in uveljavlja ljudsko voljo (Vreg, 2000: 87).

¹³ Arabci so narodi semitskega izvora, naseljeni na Arabskem polotoku. Od tam so se razširili po jugovzhodni Aziji in severni Afriki. V ožjem smislu so to prebivalci Sirije, Jordanije, Palestine, Iraka, Egipta, Libanona, Sudana, Libije, Tunizije, Alžirije in Maroka, katerih pradomovina je Arabija in materni jezik arabski. Večina Arabcev je islamske vere, obstajajo pa tudi krščanske manjšine, npr. v Siriji in Libanonu (Kumer v Al Joundi, 1972: 234).

¹⁴ Bližnji vzhod je krizno žarišče, ki že več kot 50 let pretresa mednarodno skupnost in ogroža svetovni mir. Čeprav so se vsi mednarodni akterji, ki kaj pomenijo, z leti vključili v reševanje problema, jim spora ni uspelo razrešiti. Nikoli ni bilo zadosti znanja in politične volje, da bi lahko obvladali izjemno kompleksen položaj, temelječ na ozemeljskih in verskih težnjah ter gospodarskih in političnih interesih ključnih akterjev (Ladika, 2003: 4).

pripelje do vrednot, za katerimi stojimo: do svobode, človekovih pravic, pravne države, tu gre za univerzalne vrednote... lahko jih poimenujemo tudi vrednote zahodnega sveta.«

Na drugi strani pa se je obračal k Iračanom, katerim je vselej povedal, da »si zaslužijo, da jih vodi nekdo, ki bo spoštoval mednarodno pravo, ne pa morilski diktator« (24. september 2002). V vseh svojih govorih je Blair tudi poudarjal, da britanska vlada nima nikakršnega konflikta z iraškim prebivalstvom, ampak izključno in samo s Sadamom Huseinom.

17. marca 2003 je britanska vlada izdala dokument, v katerem je orisala vizijo Iraka in njegovega prebivalstva v luči morebitnega napada na Irak. Dokument, v katerem je poudarjeno, da bo britanska vlada podpirala iraško ljudstvo v njihovi želji po miru, blaginji in svobodi, je bil Iraku posredovan v arabskem jeziku, tako v pisni kot tudi v video obliki. Blair je ob tem dejal: »Naš cilj je razorožitev Sadama in njegovega orožja za množično uničevanje, ki ogroža tako sosednje države kot tudi iraško prebivalstvo. Če bo potrebna vojaška akcija, bo vojna hitra, z minimalnim številom žrtev in čimmanjšo materialno škodo, naša prisotnost v regiji bo tako kratkotrajna, naša zaveza k podpori iraškega prebivalstva pa bo dolgoročna. Iraško prebivalstvo si ne zasluži živeti v tiraniji. Svojo prihodnost si morajo sami določiti.« V času vojne je Iračanom Blair vseskozi sporočal: »Smo z vami in vam pomagamo, da se osvobodite groznega režima Sadama Huseina, obenem pa si želimo, da se vaše trpljenje konča« (25. marec 2003). Naslednji primer je z dne, 8. aprila 2003: »Tako ko bo padel režim Sadama Huseina, bomo pričeli z obnovo svobodnega in enotnega Iraka, ki ga boste vodili Iračani. Prvič bo 25 letih se boste osvobodili sence Sadama Huseina in boste končno lahko začeli gledati v prihodnost... denar od iraške nafte se bo stekal izključno k vam, za vašo blaginjo, in ne več za osebne Sadamove koristi... To ni vojna na Irak, ampak gre za kampanjo proti Sadamovemu režimu... V duhu iskrenega prijateljstva in dobre volje bomo dali vse od sebe, da vam bomo pomagali pri izgradnji države.« Tukaj bi rada poudarila še na eno zanimivost, in sicer Blair v svojih prvotnih govorih ni govoril o zamenjavi režima, ampak je vselej poudarjal, da je namen razorožitev Iraka, dovoljeval je celo možnost, da Sadam Husein ostane na oblasti, če bi se bil pripravljen mirno razorožiti, v času med vojno pa že jasno govori o zamenjavi režima Sadama Huseina kot cilja vojaške akcije.

V zaključku lahko podam ugotovitev, da je analiza ciljnih javnosti eden najpomembnejših elementov analize propagandnega procesa, vendar pa Blair v svojih govorih ni bil ravno prepričljiv, saj javno mnenje tako v domači javnosti, kot tudi arabskem svetu ni bilo

naklonjeno vojaškemu posegu. Telhami (v Štrafela, 2004: 31) meni, da za večino držav v regiji Irak namreč ni predstavljal resne grožnje z vojno, ki bi lahko v temeljih spremenila regionalno okolje. Večina javnosti v arabskem svetu je bila na splošno naklonjena iraškim naporom; za razliko od leta 1991 so videle Irak kot žrtev in ne kot agresorja¹⁵. Razlog za nasprotovanje voditeljev iraških sosed in drugih v regiji vojni v Iraku je bilo mogoče iskati predvsem v bojazni pred morebitnim razpadom Iraka ali dolgoročno nestabilnostjo, ki bi izvirala iz Iraka, ter pred morebitno ameriško vojaško in politično prevlado nad Irakom na način, ki bi spremenil strateške razmere v njihovo izgubo.

3.1.6. Uporabljene medijske tehnike

Analizirati medijske tehnike, v okviru propagande pomeni ugotoviti načine, na katere propaganda uporablja medije, katere medije uporablja, kako se mediji odzivajo na različna sporočila, kako jih interpretirajo in posredujejo naprej. Sodobna propaganda pravzaprav uporablja vse razpoložljive medije – tisk, radio, televizijo, film, plakate, srečanja, govore, športne dogodke, nagrade... Prav tako je pri definiranju medijskih tehnik treba upoštevati uporabo tona in zvoka, sloganov, vizualnih podob, slik, simbolov, grafike in barv (Jowett in O'Donnell, 1992: 219 – 220).

Rai poudarja, da imajo mediji do konfliktnih situacij poseben odnos zaradi dveh razlogov. Eden od teh je, da konflikti prinašajo visoko gledanost, drugi pa, da so konflikti izjemno pomembni za javnost ravno zaradi varnostnih razlogov. Poleg tega je treba poudariti, da je narasla tudi prefinjena manipulacija medijev s strani obeh udeležencev vojne, ki poskušata čim bolj izkoristiti medije za uresničitev lastnih interesov, zaradi česar so mediji podvrženi močnemu pritisku v najrazličnejših oblikah.¹⁶

---

¹⁵ Telhami (v Štrafela, 2004: 31) pojasnjuje, da večina v regiji ne razume, da so resolucije Združenih narodov osnova politike, da bi Iraku preprečili pridobitev orožja za množično uničevanje. Namesto tega gledajo na tako politiko kot strategijo, katere namen je preprečiti pridobitev orožja za množično uničevanje zgolj arabskim državam. Tisti, ki pa razumejo pomen resolucij Združenih narodov, zastavljajo vprašanja o »dvojnih standardih« pri njihovem oblikovanju, pri čemer se v glavnem nanašajo na primere v zvezi z izraelsko – palestinskim konfliktom. Obenem pa sprašujejo, zakaj bi morale dokončno odločitev glede odobritve posredovanja v Irak sprejeti ZDA in ne OZN. Poleg tega si nekateri morda celo želijo, da bi katera arabska država posedovala to zastraševalno orožje, četudi v rokah Saddama Husseina, a jih večina ne verjame, da je to sploh mogoče, saj je Irak v njihovih očeh nemočen. Namesto tega naj bi bila celotna osredotočenost nanj taktična, predvsem z namenom, da bi opravičili morebitno vojno. Poudariti pa je treba tudi empatijo arabskega sveta s trpečim iraškim prebivalstvom in prevladujoče mnenje, da so za to trpljenje odgovorne predvsem sankcije ZN in ne iraški režim.

¹⁶ Rai, Ajai K. (2000): *Conflict Situations and the Media: A Critical Look*. V *Strategic Analysis: A Monthly Journal of the IDSA*, http://www.ciaonet.org/olj/sa/sa_jun00raa01.html (5. 5. 2005)

Čeprav načeloma obstaja nasprotujoč odnos med interesi vlade in novinarji, ki izhaja iz različnosti njihovih interesov¹⁷, se vlade zavedajo, da je sodelovanje z mediji nujno zlo, posebej še v primeru, ko je potrebno javnost prepričati v nekaj tako pomembnega, kot je upravičenost vojne v Iraku.

Vojna v Iraku je bila nedvomno medijsko najbolj pokrita vojna, saj jo je spremljalo daleč največje število novinarjev. Za večino novinarjev pa je bila to tudi vojna, ko so bili prisiljeni poročati, tako da so bili vključeni v zavezniške enote. Novinarji so tako spremljali konvoje zavezniških sil, kar je po drugi strani pomenilo, da so poročali in snemali pod nadzorom koalicijske vojske. Gre za t. i. bojnoformacijsko novinarstvo, ki je bilo po mojem mnenju le ena od uporabljenih medijskih tehnik propagandista, saj so takšni vojni dopisniki s takšnim načinom vojnega poročanja javnosti lahko posredovali le en vidik, to je vidik, ki ga je želel producirati propagandist.

Tudi britanski zunanji minister Jack Straw je v svojem govoru, 1. aprila 2003, govoril o izjemni medijski pokritosti iraške vojne ter o nasprotujočih interesih med vlado in mediji. V govoru je med drugim tako povedal: »Odnosi med vlado in mediji so še posebej pod natančnim pregledom v času vojaških konfliktov. Nasprotujoči interesi med enimi in drugimi so tako lahko gromozanski. Na eni strani gre za primarno odgovornost vlade, da izpolni svoje cilje, ki si jih je zadala v vojaški operaciji, in da zaščiti svoje vojaške sile. Ministri tako morajo biti previdni pri svojem posredovanju informacij javnosti, kajti v nasprotnem primeru se lahko okoristi naš nasprotnik. Po drugi strani pa medije vodijo drugi cilji, saj želijo posredovati udarne novice... mediji še nikoli prej v zgodovini vojskovanja, kot je danes to v primeru Iraka, niso tako od blizu spremljali vojne. Nikoli prej niso bili novinarji tako blizu bojišča, nikoli prej niso razpolagali s tako dobro tehnologijo, da lahko poročajo z bojišč v živo. Vendar pa je potrebno pri tovrstnem načinu poročanja biti previden. Ko se je v medijih pojavila zgodba o prvem bombardiranju tržnice v Bagdadu, in ko smo obljubili preiskavo o tem, kdo je bil odgovoren za bombardiranje, so se v medijih pojavile špekulacije, da so v ozadju koalicijske sile, kar pa seveda ni bilo res. Šlo je za iraško akcijo.« Straw je v nadaljevanju govora še povedal, da »v Sadamovih mučeniških komorah temnih predelov Bagdada ni kamer, vendar pa sta trpljenje in zatiranje resnična«. Nato pa je še poudaril: »Režim Sadama Husseina je potrebno zrušiti, da se lahko znebimo grožnje, ki jo predstavlja

---

¹⁷ Mediji iščejo razne informacije, ki jih bodo posredovali javnosti. Pri tem naj bi delovali v interesu javnosti in nadzorovali delo vlade (Nick 1997: 189).

orožje za množično uničevanje. Toda vsi tisti, ki verjamemo v vrednote demokracije, človekovih pravic in pravne države, pozdravljamo dejstvo, da bo režim Sadama Huseina uničen.«¹⁸

V središču medijske pozornosti pa se je pod vprašajem zaradi načina poročanja o iraški krizi znašla kredibilnost same britanske televizije BBC (British Broadcasting Corporation – BBC World Service)¹⁹. Novinar BBC Andrew Gilligan je 29. maja 2003, sklicujoč se na dobro obveščene kroge, na radiu poročal, da je vlada v svojem poročilu o Iraku zavestno in proti volji obveščevalne službe napihnila grožnjo, ki naj bi jo predstavljal Irak. V ospredju tega poročila je bila trditev, ki je bila v poročilo dodana kasneje, da bi lahko Irak v 45 minutah uporabil orožje za množično uničevanje. 18. julija 2003 so mrtvega našli Davida Kellyja, uglednega mikrobiologa in nekdanjega inšpektorja Združenih narodov za orožje v Iraku ter svetovalca britanskega ministrstva za obrambo, teden dni potem, ko se je v javnosti izvedelo, da je bil vir navedb BBC. BBC je dva dni po njegovi smrti razkril, da je bil Kelly glavni vir zgodbe, da je Blairov direktor za komunikacije Alastair Campbell priredil omenjeno poročilo (STA, 28. januar 2004).

Britanska vlada je tako uvedla preiskavo, ki jo je vodil Lord Brian Hutton²⁰, njen namen pa je bil raziskati okoliščine smrti Davida Kellyja. Hutton je v svoji preiskavi prišel do zaključka, da je David Kelly naredil samomor, saj so se v preteklosti pojavljala ugibanja, da naj bi šlo za umor. Hutton je v poročilu ugotovil, da je bil očitek BBC, da je vlada napihnila poročilo o Iraku, neutemeljen. Tako je ostro kritiziral BBC zaradi nenatančnega poročanja, češ da je Blairova vlada napihnila poročilo o iraškem orožju pred napadom na Irak z obveščevalnimi podatki, za katere je vedela, da so pretirani in nezanesljivi. Poročanje BBC je bilo tako neutemeljeno. Hutton je kritiziral urednike in odgovorne pri BBC, ker niso opravili natančne preiskave v zvezi z zgodbo, ki jo je pripravil njihov novinar Andrew Gilligan. Nadalje je Hutton ugotovil, da so bili Blair in drugi člani vlade neposredno udeleženi v razpravi o tem, kaj storiti s Kellyjem, potem ko se je njegovo ime pojavilo kot vir za poročanje BBC. Pri objavi Kellyjevega imena s strani obrambnega ministrstva vlada ni ravnala zahrbtno. Tako je

---

¹⁸ <http://www.guardian.co.uk/Iraq/Story/0,2763,927371,00.html> (10. 5. 2005)

¹⁹ BBC je deloma financiran s strani Ministrstva za zunanje zadeve, vendar pa to ni nikoli ogrozilo ugleda programa kot zanesljivega vira mednarodnih novic. Vlada določa predvsem ure, jezike in področja poročanja, obstajajo pa tudi neformalni stiki med BBC – jem in ministrstvom. Cohen (1986: 96) tako utemeljuje, da gre v primeru BBC – ja za obliko subtilne propagande, saj vlada prenese svoje sporočilo s tem, da posreduje informacije preko kanalov, ki so zaznani s strani občinstva kot uredniško neodvisni. Edwards (2001: 314) pa ocenjuje, da BBC zunaj Velike Britanije doseže 60 milijonov gospodinjstev.

²⁰ Huttonova preiskava je zaradi svoje kompleksnosti predmet zanimanja mojega diplomskega dela le v toliko, kolikor je le-to potrebno za učinkovito analizo tematike mojega preučevanja.

Huttonovo poročilo premiera Blaira in njegovo vlado oprostilo vsakršne odgovornosti pri samomoru strokovnjaka za orožje Davida Kellyja (STA, 28. januar 2004).

Premier Blair je Huttonovo poročilo komentiral z naslednjimi besedami: »Obtožbe, da sem jaz ali kdorkoli drug lagal parlamentu in ponarejal obveščevalne podatke o iraškem orožju za množično uničevanje, so same največja laž. Zato pozivam tiste, ki so jih izrekli, in tiste, ki so jih v zadnjih mesecih ponavljali, naj jih prekličejo – v celoti, jasno in glasno« (28. januar 2004). Korporacija BBC se je tako morala javno opravičiti zaradi napak v poročilu svojega novinarja Andrewa Gilligana.

Konec Huttonove preiskave je pomenil tudi konec prepričanja, da je ekonomsko močna javna korporacija neodvisna od političnih pritiskov. Huttonova preiskava je dejansko merila (in dokončno izmerila) moč med politiki, medijskimi lastniki in javnim servisom. Takoj po objavi poročila in javnem opravičilu vodilnih ljudi BBC vladi so se vrstili odstopi. Zaradi krivde netočnega poročanja je moral odstopiti novinar BBC in avtor poročila Andrew Gilligan. Zaradi neustreznega uredniškega nadzora nad novinarskim delom je moral odstopiti generalni direktor BBC Greg Dyke. Zaradi neučinkovitega preiskovanja »spornega« poročanja je odstopil guverner BBC Gavyn Davies. S tem je menda vsaj s formalnopravne plati zgodba bila končana. A bila je le uvod v množične proteste novinarjev, medijev in javnosti proti politiki laburistične vlade. Rezultati javnomnenjskih raziskav so pokazali, da v primeru spornega poročanja britanska javnost zaupa BBC in ne vladi (Hrvat in Fišer: 2004).²¹

Na objavo Huttonovega poročila pa se je odzval tudi nekdanji Blairov direktor za komunikacije Alastair Campbell, ki je jeseni 2003 odstopil z mesta Blairovega tiskovnega predstavnika. Huttonovo poročilo ga je opralo očitkov, da je napihnil poročilo o Iraku. Campbell je Huttonovo poročilo 28. januarja 2004 komentiral z naslednjimi besedami: »Vlada je govorila resnico. Jaz sem govoril resnico. Vodilni ljudje BBC od guvernerja do generalnega direktorja so lagali. Če bi bila vlada deležna tako uničujoče kritike, kakršno je BBC-ju namenil lord Hutton, bi nemudoma sledili številni odstopi, na različnih ravneh.

---

²¹ Hrvat, B. Sandra in Fišer, Z. Suzana (2004): Velika Britanija: Huttonova preiskava – javni servis na zatožni klopi. V Medijska preža, marec/april 2004, <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/19/medsvet/> (30. 4. 2005)

Ravnanje BBC je neodpustno. Neodpustno je, da nihče, od predsednika do generalnega direktorja BBC, ni preveril informacij novinarja Andrewa Gilligana pred objavo.²²«

Seveda pa je nad medijskim poročanjem bedela tudi nasprotna stran. Tako je iraško ministrstvo za informiranje televizijsko mrežo Al Džazira obvestilo, da njenemu dopisniku iz Bagdada prepoveduje nadaljevanje novinarskega dela, od nekega drugega poročevalca iste televizije pa so zahtevali, da čimprej zapusti državo. Televizija je izrazila obžalovanje zaradi te, kot so se izrazili »presenetljive in neupravičene odločitve« iraških oblasti in prekinila delo vseh svojih poročevalcev v Iraku, še naprej pa da bo predvajala posnetke in neposredne prenose dogajanja v Iraku (Miklavič, 2004: 61).

3.1.7. Posebne tehnike

Jowett in O'Donnellova (1992: 221) pravita, da je praktično nemogoče sestaviti popoln seznam propagandnih tehnik, saj je propaganda preveč kompleksna²³. Mihailović (1984: 66) pravi, da so »tehnike propagandnega delovanja načini manipuliranja z verbalnimi in neverbalnimi simboličnimi sistemi in drugimi viri. So zunanji, objektivno-materialni, tehnični in tehnološki del procesa propagandnega delovanja. Cilj tega manipuliranja je skupaj s subjektivnim, notranjim, psihološko-komunikativnim delom vplivati na mišljenje in zavest, občutke in voljo sprejemnikov sporočila«.

Splichal (1975: 51 – 55) pravi, da pri proučevanju propagande moramo biti pozorni tudi na posebne prijeme ali metode, s katerimi si propagandisti prizadevajo povečati učinek svojih komunikacijskih dejavnosti. V kriznih razmerah morajo biti te predvsem preproste. Tako na primer uporabljajo fraze, ki si jih ni težko zapomniti. Uporaba jezika je torej element, ki je posredno povezan s propagandnim sporočilom, saj je za učinkovitost le – tega značilna ideološka raba jezika, torej zavestno selektiven zapis sporočila v določenih simbolih.

---

²² **Campbell calls for BBC resignations**, 28. januar 2004, <http://politics.guardian.co.uk/kelly/story/0,,1133416,00.html> (30. 4. 2005)

²³ Že Aristotel je trdil, da mora prepričevalec uporabiti vsa razpoložljiva sredstva prepričevanja. Goebbels je zapisal, da je vsako sredstvo, ki služi namenu osvajanja množic, dobro. Qualter pa pravi, da je potrebno upoštevati štiri osnovne kriterije za uspešno propagando: ljudje jo morajo videti, razumeti, si jo zapomniti in posledično delovati (Jowett, O'Donnell, 1992: 221).

Tudi britanski ministrski predsednik je v svojih govorih uporabljal tehnike, s katerimi je podkrepil svojo argumentacijo in moč svojih besed. Uporaba določenih besednih zvez ima neposreden vpliv na to, kako javnost razume neke dogodke. Vasovičeva (2004: 166) tako pravi, da je »eno izmed najučinkovitejših in zlasti v vojni pogosto priljubljenih propagandističnih metod je ustvarjanje sovražnikov. Kazanje na sovražnika je učinkovito sredstvo evociranja kolektivne negotovosti in ogroženosti, ki proizvaja dvojni učinek: usmerja agresivnost javnosti s pravega vira frustracije drugam in hkrati krepi skupinsko (nacionalno) kohezijo in lojalnost političnim avtoritetam, sistemu in režimu.«

Ljudje si na takšen način ustvarijo mnenje o določeni osebi, saj če nekoga imenujemo sovražnik, to javnosti ogromno pove. Stalnica Blairovih govorov sta tako označevanje »diktatorja Sadama Huseina« kot sovražnika in »orožje za množično uničevanje« kot grožnja stabilnosti današnjemu mednarodnemu redu.

Sadam Husein je v Blairovih govorih prikazan kot grožnja, s katero se svet mora soočiti, saj bi v nasprotnem primeru lahko vsi občutili posledice. Med metodami vplivanja na javno mnenje je zelo učinkovito, da se nasprotnik oz. sovražnik prikaže v čim slabši luči. Prezelj (200: 487) omenjeno metodo imenuje hitlerizacija ali demonizacija Sadama Huseina. Njegov videz in ravnanje sta bila prikazana na negativen način, tako kot so bila negativno prikazana dejanja Adolfa Hitlerja med drugo svetovno vojno.

Celo sam britanski ministrski predsednik Tony Blair je posredno primerjal Sadama Huseina z Adolfom Hitlerjem v naslednji konotaciji: »... v javnosti lahko slišimo nekatere neprimerne primerjave z letom 1930. Edina relevantna primerjava z zgodovino je ta, da vemo, kaj se je takrat zgodilo. Lahko pogledamo nazaj in rečemo, da je takrat bil pomemben naslednji trenutek: nacisti so se polastili Češkoslovaške in takrat bi morali že ukrepati. Vendar pa nam takrat to ni bilo jasno, saj ljudje tega niso dojemali kot resnično grožnjo... seveda, če se Hitler danes pojavi v enaki obliki, bi vedeli, kaj storiti« (18. marec 2003).

Po Blairovih besedah je Sadam Husein najbrutalnejši diktator, ki je pobil tisoče in tisoče Iračanov, uporabil kemično orožje v iraško – iranski vojni, zaradi katere je izgubilo življenje milijon ljudi, v severnem Iraku je umoril sto tisoč Kurdiv, opisuje ga kot tirana, ki že 12 let z nespoštovanjem resolucij Združenih narodov spodkopava avtoriteto Združenih narodov in s tem kljubuje celotni mednarodni skupnosti. Ko so ujeli Sadama Huseina, je Blair ta dogodek

pospremil z naslednjimi besedami: »To je zelo dobra novica za iraško ljudstvo, saj je tako senca morebitne vrnitve njegovega brutalnega režima, ki je visela nad Irakom kot nočna mora, odstranjena. Tega strahu ni več« (14. decembra 2003).

Sadam Husein pa je v Blairovih govorih skoraj tudi sinonim za orožje za množično uničevanje. Tako je stalno omenjanje orožja za množično uničevanje posebna tehnika, ki je prisotna v vsakem Blairovem govoru. 24. septembra 2002 je Blair v svojem govoru, ki ga je imel ob objavi dosjeja britanske vlade o zgodovini iraškega orožja za množično uničevanje²⁴, povedal naslednji stavek, ki je naletel na zelo velik odmev v javnosti in je kasneje bil tudi predmet številnih preiskav: »Ugotovili smo, da ima Irak kemično in biološko orožje, da ga Sadam še naprej razvija ter razpolaga z vojaškimi načrti, po katerih lahko Irak aktivira orožje za množično uničevanje v 45 minutah.« V istem govoru je tudi povedal, »da si je Sadam Husein pred kratkim v Afriki prizadeval kupiti večje količine urana, kako uspešen je bil pri tem, pa ne vemo«. Nato je natančno obrazložil, kakšno grožnjo predstavlja režim Sadama Huseina: »Podatki naših obveščevalnih služb nam dokazujejo, da je orožje za množično uničevanje bistvenega pomena za Sadamovo preživetje in njegovo demonstracijo moči in vpliva v regiji.« V svojih govorih Blair nikoli ni pozabil omeniti naslednjih dejstev: da je Sadam tovrstno orožje že uporabil proti Iranu, proti lastnemu ljudstvu in s tem povzročil na tisoče mrtvih. Dva dni pred začetkom vojne je Blair v parlamentu povedal: »Nekateri nas želijo prepričati, v nasprotju z zgodovinskimi dejstvi in podatki naših obveščevalnih služb, da je Sadam uničil svoje orožje za množično uničevanje. Takšna trditev je razumljivo seveda absurdna« (18. marec 2003). Ko orožja za množično uničevanje v Iraku niso našli, je 14. aprila 2003 Blair izjavil: »Kakorkoli, zagotovo je, da je Sadam Husein šest mesecev pred vrnitvijo inšpektorjev Združenih narodov začel s široko zastavljeno akcijo, s katero je skrnil orožje za množično uničevanje.«

Po vojni so se seveda začeli krepiti dvomi o obstoju orožja za množično uničevanje, s tem pa tudi o upravičenosti vojaškega posega v Iraku. Blair je tovrstne trditve seveda zavračal. 2. junija 2003 je tako povedal: »100% še danes stojim za vsemi dokazi, ki so bili predstavljeni v zvezi z orožjem za množično uničevanje. Zamisel, da smo priredili poročilo obveščevalnih

---

²⁴ Omenjeni dosje je pripravila British Joint Intelligence Committee, katere delo je načeloma tajno, njen namen pa je obveščanje britanskih ministrskih predsednikov. Blair je v govoru med drugim povedal, da se je zaradi grožnje, ki jo svetu predstavlja iraški diktator Sadam Husein, odločil, da bo javnosti razkril izsledke dosjeja.

služb o tem, da lahko Irak aktivira orožje za množično uničevanje v 45 minutah, je popolnoma napačna.«

Vodja inšpektorjev Združenih narodov za nadzor orožja v Iraku Hans Blix pa je 5. junija 2003 pred Varnostnim svetom Združenih narodov podal naslednjo izjavo: »Komisija v času inšpekcije v Iraku nikoli ni našla dokazov za nadaljevanje ali zagon programov za proizvodnjo orožja za množično uničevanje, niti ni našla pomembnih količin sumljivih snovi.« (STA, 5. junij 2003)

Britanski zunanji minister Jack Straw je 3. oktobra 2003 za britanski radio BBC dejal, da »kljub temu, da strokovnjaki v Iraku niso našli orožja, ne pomeni, da ga tam ni. Nobenega dvoma ni, z vsemi dokazi inšpektorjev Komisije Združenih narodov za nadzor, verifikacije in inšpekcije (UNMOVIC), Mednarodne agencije za jedrsko energijo (IAEA) in Kayevega poročila ter vsem, kar vemo o naravi režima Sadama Huseina, da je ta predstavljal resno grožnjo« (STA, 3. oktober 2005).

14. julija 2004 pa je Blair v popolnosti sprejel izsledke Butlerjeve preiskave²⁵ in priznal osebno odgovornost pri ocenjevanju iraške grožnje pred vojno: »Nihče ni lagal. Nihče si ni izmišljeval obveščevalnih podatkov. Nihče proti priporočilom obveščevalnih služb ni v dosje vnesel kakršnekoli podatke. Resnično ne morem reči, da je bila odstranitev Sadama Huseina napaka. Irak, regija, širši svet so boljši in varnejši brez Sadama. A moram sprejeti, da postaja

---

²⁵ Poročilo Butlerjeve komisije ocenjuje, da so bile številne informacije britanskih obveščevalnih služb, s katerimi so upravičevali vojno v Iraku, nezanesljive. Preiskava je pokazala, da so bili nekateri viri »resno pomanjkljivi« ali »nezanesljivi«, ni pa našla dokazov o »namernem zavajanju ali kaznivi malomarnosti«. V dokumentu je še navedeno, da je bilo veliko informacij v zvezi z iraškim orožjem pridobljenih s strani »človeških virov«. Njihova ponovna preučitev je vrgla dvom na velik del teh virov in na tisto, o čemer so govorili, torej na kakovost analiz obveščevalnih služb, ki so jih člani vlade in odgovorni prejeli v obdobju od poletja 2002 do izbruha sovražnosti. Poročilo je tudi izpodbilo osrednjo trditev premiera Blaira pred vojno, saj je ugotovilo, da Irak takrat verjetno ni imel uporabnega orožja za množično uničevanje. Poročilo tudi poudarja, da informacija, po kateri naj bi bil Sadam Husein v 45 minutah sposoben sprožiti kemično in biološko orožje, »v tej obliki« ne bi smela biti vključena v poročilo obveščevalnih služb, ki ga je vlada objavila septembra 2002. To poročilo je bilo tako po mnenju Butlerjeve komisije v določenih delih »pretirano« in napeto do »skrajnih meja«. Možno je, da je Husein pred vojno v Iraku izdelal rakete daljšega dometa od tistega, ki ga dovoljujejo ZN, ni pa imel pomembnejših zalog oz. nobenih zalog kemičnega in biološkega orožja ali načrtov, da bi jih uporabili. Lord Butler je tudi kritiziral Blairov nastop v parlamentu septembra 2002, ki bi bil lahko zavajajoč za javnost zaradi vprašanja grožnje, ki naj bi jo predstavljalo orožje režima Sadama Huseina za množično uničevanje. Poročilo obenem predlaga spremembe v neformalnem načinu, na katerega je krog okoli britanskega premiera vodil ključne razprave pred vojno v Iraku, predvsem zaradi načina, na katerega so bila sestavljena poročila o iraški grožnji, ki jih je vlada predstavila javnosti. (STA, 14. julij 2004)

vedno bolj jasno, da v času napada Sadam ni imel zalog kemičnega in biološkega orožja, ki bi ga lahko uporabil.«

Iz Blairovih besed je razvidno, da je še naprej branil odločitev za vojno. Kljub temu da je poročilo lorda Butlerja premiera Blaira opralo suma načrtnega zavajanja javnosti, je Blair med ljudstvom dokončno izgubil vso verodostojnost, saj je vojno začel na osnovi nezanesljivih obveščevalnih podatkov.

Končno Blairovo priznanje pa je sledilo 28. septembra 2004 na letnem kongresu laburistične stranke v Brightonu, kjer je Blair povedal: »Podatki, ki smo jih imeli, so kazali na to, da je Husein imel orožje za množično uničevanje, ki ga je bilo dejansko mogoče uporabiti. Ti podatki pa so se zdaj izkazali za netočne. Nekatero informacije, na podlagi katerih smo delovali, so bile napačne. Mislim, da nekateri ljudje hočejo, da obžalujem, da smo se znebili Huseina, tega pa ne morem, saj v to ne verjamem. Verjamem, da je svet varnejši in boljši brez njega in njegovih sinov, ki bi vodili Irak.« Tako je britanski premier Blair na koncu vendarle moral priznati, da iraškega orožja za množično uničevanje, ki je bilo temeljni razlog za strmoglavljenje režima Sadama Huseina, niso našli.

Tudi nekdanji vodja inšpektorjev Združenih narodov v Iraku Hans Blix je bil mnenja, da je britanska vlada skupaj s premierjem Blairom na čelu prenapihnila dokaze o iraški grožnji. V pogovoru za britansko televizijo BBC 8. februarja 2004 je med drugim povedal, da prav tako ni jasno, kaj je bilo mišljeno s trditvijo, da lahko Irak v 45 minutah uporabi orožje za množično uničevanje: »Morda to pomeni, da gre za stekleničko antraksa, ki ga lahko vržejo na kogarkoli? Namen britanskega dosjeja je bil dramtizirati dokaze, tako kot prodajalci določenega blaga želijo povečati pomembnost tistega, kar imajo. Inšpektorji ZN v Iraku v večmesečnih inšpekcijah niso našli orožja za množično uničevanje, kar pomeni, da je jasno, da pred napadom takšnega orožja v Iraku ni bilo.« (STA, 8. 2. 2004)

V zaključku lahko podam ugotovitev, da je bila večina Blairovih govorov na temo Iraka pripravljena tako, da je najprej govoril o malopridnih državah - v mislih je imel predvsem države v Afriki - ki imajo ali razvijajo orožje za množično uničevanje: »Če se ne bomo pravočasno posvetili Afriki, bo postala leglo ekstremizma.« (10. september 2002). V nadaljevanju je prešel na Afganistan, Al Kaido ter povezal terorizem z orožjem za množično uničevanje: »Terorizem in orožje za množično uničevanje sta lahko neposredno povezana. Bi

Al Kaida kupila orožje za množično uničevanje, če bi imela to možnost? Verjetno. Ali imajo finančne zmožnosti? Verjetno. Bi ga uporabila? Ni dvoma.« (11. november 2002). Od tu naprej pa je Blair razvijal zgodbo o Sadamu Huseinu in njegovem orožju za množično uničevanje. Še nadaljnji primer je iz govora 18. marca 2003: »Kaos v današnjem svetu povzročajo tiranski režimi, ki imajo orožje za množično uničevanje, in ekstremne teroristične skupine s svojim napačnim razumevanjem islama. Vem, da danes številne diktature s svojimi represivnimi režimi skušajo pridobiti ali razvijati orožje za množično uničevanje... Današnja grožnja je tako povezava terorističnih skupin in orožja za množično uničevanje. Irak pa je preizkus zato, da take grožnje upoštevamo. Pred nami so nedvomno težke odločitve, izid iraške krize pa bo določil vzorec mednarodne politike za prihodnje generacije.«

Ob koncu naj še enkrat poudarim, da so v primeru iraške vojne mediji odigrali ključno vlogo, saj so s svojim načinom poročanja imeli ogromen vpliv na javno zaznavanje udeleženi v sporu, s svojim postavljanjem na eno ali drugo stran pa so lahko postavili tudi javno mnenje na isto stran, katere zagovorniki so bili. V iraški vojni je bil na drugi strani Saddam Hussein s svojim brutalnim režimom, ki je imel oz. razvijal orožje za množično uničevanje.

3.1.8. Reakcije javnosti

Pri analiziranju reakcij javnosti analiziramo odzive ali odgovore javnosti na propagando. Pri tem najprej upoštevamo obnašanje ciljnih javnosti (izražanje njihovega mnenja, njihove reakcije). Prav tako pri analizi upoštevamo, ali so ciljne javnosti sprejele propagandistov jezik, slogane in ideje (Jowett in O'Donnell, 1992: 226).

Iraška kriza je bila zaradi svojih mednarodno – varnostnih razsežnosti vseskozi v središču pozornosti vseh svetovnih medijev. Svoje stališče do vojne je javno izrazilo prebivalstvo po vsem svetu, ki se je ves čas do poteka vojne udeleževalo številnih protivojnih demonstracij, ki so imele globalne razsežnosti²⁶. Posebnost globalnih demonstracij za mir je bila množična udeležba prebivalstva držav, katerih vlade so se sicer zavzemale za iraško vojno. Tako je bilo tudi v Londonu, kjer se je 15. februarja 2003 po podatkih policije zbralo 750 000 ljudi, po podatkih organizatorjev pa skoraj 2 milijona. Britanski mediji so poročali o največjih

---

²⁶ Na protivojnih demonstracijah dne, 15. februarja 2003 je v 800 mestih po vsem svetu na milijone ljudi protestiralo proti iraški vojni. V Guinnessovi knjigi rekordov 2004 so le-te zapisane kot največje množično zborovanje v zgodovini.
(http://en.wikipedia.org/wiki/Global_protests_against_war_on_Iraq#February_15.2C_2003, 5. 5. 2005)

političnih demonstracijah v britanski zgodovini. Demonstracije so organizirali Koalicija za preprečitev vojne, Kampanja za jedrsko razorožitev in Britansko muslimansko združenje²⁷.

Chomsky meni (v Miller, 2003: 286 - 287), da še nikoli v zgodovini ni bilo tako množičnega nasprotovanja vojni, še preden se je ta sploh začela. Pomen globalnih protestov je bil tako širši od samega nasprotovanja vojni, saj naj bi bili protesti obenem odraz nezaupanja v voditelje njihovih držav. Najštevilčnejša zborovanja so bila v Rimu, kjer se je po uradnih ocenah zbralo več kot milijon ljudi, po ocenah organizatorjev pa tri milijone. Od milijon do dva milijona ljudi se je zbralo v Madridu in Barceloni, v Berlinu pa več kot pol milijona protestnikov. Protesti so večinoma potekali mirno, o spopadih med protestniki in policijo so poročali le iz Aten, kjer so po zraku letele molotovke in solzivec.

Seveda se tudi Blair v svojih govorih ni mogel izogniti tistim, ki so vojni nasprotovali. Tako je v parlamentu, ko se je moral zagovarjati pred poslanci iz vrst opozicije in lastne laburistične stranke, ki so dvomili o upravičenosti vojne in o povezavi med Irakom in terorizmom, povedal: »Protestnikom bi rad povedal dvoje. Najprej bodimo srečni, da živimo v državi, kjer lahko drugače kakor v Iraku ljudje na demonstracijah izražajo svoja stališča. In drugič: ko že govorijo o moralni izbiri – seveda moramo pretehtati moralne posledice vojne, vendar se moramo zavedati, da je njena alternativa režim sankcij, tako, kakor jih uresničuje Sadam Husein, pa vsako leto povzroči smrt več tisoč Iračanov.« V nadaljevanju je še poudaril, da »si ne želi vojne, da verjame, da si nihče v parlamentu ne želi vojne. Vendar pa se miroljubna razorožitev lahko zgodi le v primeru Sadamovega popolnega sodelovanja (25. februar 2003).

18. marca 2003, tik pred začetkom vojaškega napada, pa je dejal: »Nisem nespoštljiv do tistih, ki ne delijo enakega mnenja kot jaz. Vem, da gre za težko odločitev, vendar se moramo odločiti, ali bomo dali podporo britanskim enotam ali pa jim bomo v teh težkih trenutkih obrnili hrbet.« Zadnji stavek kaže na to, da je Blair skušal pridobiti večjo podporo tudi na način, da je v svoje govore vključil tudi britanske sile, ki so že bile nameščene v Perzijskem zalivu in tako tudi pripravljene za vse bolj verjetno vojaško posredovanje proti režimu Sadama Huseina. Podpora domače javnosti je namreč za vojake izjemnega pomena.

---

²⁷15 Feb The Day the World demonstrated against War on Iraq,
<http://www.stopwar.org.uk/iraqfeb15demo.asp#world> (5. 5. 2005)

Glede na to, da se je Blair soočal z močnim nasprotovanjem domačega javnega mnenja, je seveda želel sprejetje druge resolucije varnostnega sveta Združenih narodov²⁸, ki bi dejansko avtorizirala uporabo sile ter tako pomirila domačo javnost. Ob sprejetju resolucije 1441 8. novembra 2002 je Blair dejal, da je »cilj razorožitev Sadama Huseina, uporaba sile pa zadnja možnost.«

O resoluciji 1441 je bilo v obdobju pred samim začetkom vojne veliko govora. Sama menim, da je besedilo omenjene resolucije večpomensko. Kitajska, Rusija in Francija so vseskozi ponavljale, da omenjena resolucija ne vsebuje nobenega avtomatizma za vojno, medtem ko so ZDA bile mnenja, da lahko že na temelju te resolucije ukrepajo proti Iraku. Sama bi se lahko strinjala z obema stališčema, pravno – politično pa bi bilo seveda bolje, če bi varnostni svet Združenih narodov z novo resolucijo ugotovil, da je uporaba orožja zdaj dovoljena.

Nedvoumno je, da se je tudi Blair zavedal, da bo brez nove resolucije varnostnega sveta o Iraku številne dvomljivce le težka prepričal o upravičenosti tovrstnega vojaškega posega. Tako je v govoru dne, 25. februarja povedal: »Včeraj je Velika Britanija skupaj z ZDA in Španijo predstavila novo resolucijo, v kateri je zapisano, da je Sadam Husein spoznan za krivega ključnih kršitev resolucije 1441, vendar je še ne bomo dali na glasovanje. Inšpekcijam bomo dali še eno možnost... Pod vprašajem v Iraku ni samo vojna ali mir. Pod vprašajem je avtoriteta Združenih narodov.«

Blair je vseskozi upal, da bi do sprejetja nove resolucije le prišlo, po drugi strani pa se je zavedal, da bo zaradi nasprotovanja vojni s strani nekaterih stalnih članic varnostnega sveta težko našli soglasje, zato si je skušal zavarovati hrbet tudi tako, da je podpiral napad na Irak tudi brez nove resolucije. Tako je v pogovoru za glasbeno televizijo MTV zatrdil, da bi Velika Britanija lahko šla v vojno tudi takrat, ko bi katera od članic varnostnega sveta Združenih narodov dala veto na novo iraško resolucijo ZN. Na vprašanje, če bi sodeloval v napadu na Irak tudi brez resolucije ZN, je Blair odgovoril: »Če bo katera od držav uporabila svojo

---

²⁸ Rubin (2005) pravi, da naj bi bilo za prizadevanji Velike Britanije in ZDA za pridobitev mandata Varnostnega sveta več kot le urejanje iraškega vprašanja. Nasprotniki predloga ameriške in britanske druge resolucije za posredovanje v Iraku so bili namreč prepričani, da se borijo proti novi politiki Bele hiše, ki naj bi po njihovem prepričanju ogrožala obstoječi mednarodni red, saj bi lahko zagovarjanje pravice do odvrčilnega napada povzročilo kaotične razmere med državami. Skupaj z javnim mnenjem po svetu so si začeli postavljati vprašanja, če je Irak le prvi v celi vrsti odvrčilnih napadov, kdo odloča, kdaj obstoječa grožnja opravičuje takšen napad in kaj se bo zgodilo v primeru, da s tovrstnimi napadi začnejo tudi druge države.

pravico do veta in če bom menil, da je bil veto uporabljen nespametno, bom to naredil« (11. marec 2003).

Tudi britanski zunanji minister je v svojih govorih poudarjal, da ima London zakonito podlago, da ob strani ZDA izvede vojno brez nove resolucije Združenih narodov, čeprav je vseskozi poudarjal, da bi raje videl, če bi morebiten vojaški poseg spremljala druga resolucija.

Ko kljub srditim naporom britanskega premiera Blaira do soglasja med stalnimi članicami varnostnega sveta o sprejetju druge resolucije, ki bi legitimirala vojno in mu tako rešila politično kožo, ni prišlo, je Blair povedal: »Francija je povedala, da bo v vsakem primeru dala veto na resolucijo. Poglejte si situacijo, v kateri smo se znašli: tisti, ki nas v varnostnem svetu ne podpirajo, si želijo Sadamove razorožitve, vendar pa ne bodo podprli nobene resolucije, ki bi avtorizirala uporabo sile. Tragedija je, da bi Sadam mogoče le bil pripravljen sodelovati, če bi jo sprejeli« (18. marec 2003). Iz Blairovega govora je razvidno, da je Francozom naprtil krivdo za padec druge resolucije, saj so s svojimi izjavami dokazali le to, da bodo glasovali proti vsemu. Kljub temu da se je Blair zaradi močnega nasprotovanja domače javnosti vojni brez avtorizacije uporabe sile s strani varnostnega sveta nenehno zavzemal, da bi iraško vprašanje ostalo in se tudi rešilo v okviru Združenih narodov²⁹, pa je potem, ko je spoznal, da to verjetno ne bo mogoče, v svoje govore vključeval stavka, da je avtoriteta Združenih narodov tista, ki bo pod vprašajem, če varnostni svet ne bo dorasel učinkovitemu soočenju z grožnjo, kakršno je mednarodni skupnosti predstavljal Sadam Husein s svojim orožjem za množično uničevanje, ter da druga resolucija za avtorizacijo sile niti ni potrebna.

Blairovi napori za sprejetje druge resolucije so seveda splavali po vodi, vendar se enostavno ne moremo in ne smemo pretvarjati, da druga resolucija ni bila pomembna. Blair je sicer Francijo ožigosal kot glavno krivko za nesprejetje druge resolucije, vendar je tukaj potrebno poudariti, da ni bila samo Francija tista, ki se je zavzemala, da bi inšpekcijam dali več časa, saj so se za to zavzemali tudi preostali dve stalni članici varnostnega sveta, Rusija in Kitajska, ter Nemčija kot nestalna članica.

---

²⁹ Poleg tega pa ne smemo zanemariti niti odpora v njegovi lastni stranki. Kljub temu da je britanski parlament 27. februarja 2003 s prepričljivo večino podprl vladno politiko do odpravljanja iraške krize v okviru Združenih narodov, je britanski premier Tony Blair poleg zmage doživel še najhujši udarec v svoji dotedanji karieri: pri glasovanju o amandmaju proti vojni se je namreč proti lastni vladi izrekla več kot četrtnina od 410 laburističnih poslancev, kar šteje za najštevilčnejši upor v zadnjih sto letih (Delo, 28. 2. 2002).

Tako je 20. marca 2003 prišlo do ameriško – britanskega posredovanja v Iraku brez avtorizacije uporabe sile s strani varnostnega sveta Združenih narodov. V mesecih, ki so sledili po vojni, pa so se v britanski javnosti začeli pojavljati le še večji dvomi v mednarodnopravno legitimnost vojaškega posega v Iraku. Izkazalo se je namreč, da Irak ni imel orožja za množično uničevanje. Glavni razlog za upravičenost vojaškega posega se je tako izkazal za laž.

5. marca 2004 je Blair nemirno britansko javnost skušal pomiriti z naslednjimi besedami: »Odločitev za vojno v Iraku je bila izjemno težka odločitev. Nikoli nisem preziral tistih, ki so vojni nasprotovali, nekateri zaradi antiamerikanizma, drugi zaradi pacifizma... razumem njihov argument, da Irak ni predstavljal nobene neposredne grožnje Veliki Britaniji, in da bi se lahko razorožil v miru. Z drugimi besedami: nasprotniki so vojni nasprotovali takrat, nasprotujejo pa ji tudi danes. Sam sem bil mnenja, da se z grožnjo moramo takoj soočiti, nasprotniki vojne pa z menoj niso delili enako mnenje... seveda so nasprotniki vojne sedaj še bolj vznemirjeni, saj kljub dejstvu, da vemo, da je Sadam Husein imel orožje za množično uničevanje, fizičnih dokazov o obstoju tega orožja 11 mesecev po vojni nismo našli. Vendar pa smo vsi mislili, da ga ima... Moje mnenje je bilo takrat in je še danes, da se z grožnjami novega globalnega terorizma, povezanega z orožjem za množično uničevanje, moramo takoj soočiti.«

Kot zanimivost naj ob koncu še predstavim rezultate javnomnenjske raziskave, ki jo je BBC predstavil 16. marca 2004³⁰, se pravi eno leto po vojni v Iraku. Med 12. in 14. marcem 2004 so Britanci postavili naslednja vprašanja: ali verjamete, da je britanska vlada sprejela pravilno odločitev v zvezi z vojno v Iraku: 48 odstotkov jih je odgovorilo z da, 43 odstotkov z ne, 9 odstotkov jih je bilo neodločenih; na vprašanje, ali je bila vojna legalna, jih je 37 odstotkov odgovorilo z da, 39 odstotkov z ne, 24 odstotkov pa z ne vem; ali je vlada lagala o orožju za množično uničevanje, je 29 odstotkov vprašanih odgovorilo, da je vlada povedala resnico, 40 odstotkov, da je vlada pretiravala, ni pa lagala, 22 odstotkov, da je vlada lagala, neodločenih jih je bilo 8 odstotkov; na vprašanje, kakšno zaupanje imajo v premiera Blaira po iraški vojni, je 4 odstotke vprašanih odgovorilo, da mu bolj zaupa, 42 odstotkov, da mu manj, 52 odstotkov vprašanih ima enako zaupanje kot pred vojno, 2 odstotka vprašanih pa je

---

³⁰ BBC poll finds most Iraqis say their lives are better. At home, there is a narrow majority supporting the war, http://www.bbc.co.uk/print/pressoffice/pressreleases/stories/2004/03_march/16/iraq_polls.shtml (5. 5. 2005)

odgovorilo z ne vem; na vprašanje, kaj je bil glavni razlog za vojno v Iraku, so 3 odstotki odgovorili kredibilnost Združenih narodov, 10 odstotkov jih je menilo, da je to bilo orožje za množično uničevanje, 27 odstotkov človekove pravice, 15 odstotkov nafta, 15 odstotkov mednarodni terorizem, 26 odstotkov pa jih je menilo, da je šlo za ameriško – britanske odnose. Zanimivo je, da se kar 45 odstotkov vprašanim zdi povezanost Velike Britanije z ZDA dobra, da je to slabo za Veliko Britanijo pa jih meni le 20 odstotkov; na vprašanje, ali se strinjate s trditvijo Tonyja Blaira, da Velika Britanija lahko vojaško ukrepa, kljub temu, da ji ne grozi neposredna grožnja, jih 49 odstotkov soglašalo, 45 odstotkov pa se ni strinjalo z Blairovo izjavo; na vprašanje, kdaj lahko Velika Britanija uporaba sile, jih je 46 odstotkov menilo, da le z avtorizacijo Združenih narodov, 48 odstotkov pa jih je menilo, da vsakokrat, ko so ogroženi interesi Velike Britanije; na vprašanje, s katerimi državami bi se morala Velika Britanija povezati glede morebitnih prihodnjih vojaških posegov, je 46 odstotkov menilo, da z ZDA, 34 odstotkov pa z Nemčijo in Francijo. Naj omenim še eno zanimivost iz omenjene raziskave: Britanci so odgovarjali tudi na vprašanje, kdo je v vojni v Iraku najbolj učinkovito deloval. Na lestvici od 1 do 10 (1 pomeni odlično) so rezultati pokazali naslednje indekse: britanske sile 8.3, ameriške sile 6.6, BBC 6.4, Združeni narodi 5.8, britanske obveščevalne službe 5.6, Tony Blair 4.9, Clare Short 4.4, George W. Bush 4.3, France 3.9. Podatek, da je Francija na dnu lestvice, niti ne preseneča, saj jo je Blair v svojih govorih ožigosal kot državo, ki je bila kriva, da ni prišlo do glasovanja o drugi resoluciji v Varnostnem svetu Združenih narodov.

Med 10. in 28. februarjem 2004 pa so izvedli raziskavo tudi med Iračani. 70 odstotkov jih je odgovorilo, da so bolj optimistični glede prihodnjega življenja; 57 odstotkov jih meni, da je življenje po vojni boljše kot pred vojno; 49 odstotkov jih soglašajo s trditvijo, da je bila vojna pravilna odločitev, medtem ko se jih 39 odstotkov s tem ne strinja; 41 odstotkov je mnenja, da je vojna ponižala Irak, 42 odstotkov pa je mnenja, da je vojna pomenila osvoboditev Iraka, medtem ko jih je 17 odstotkov – eden od petih – zavrnilo komentar glede tega; na vprašanje, kaj Irak v tem trenutku najbolj potrebuje, se jih je 86 odstotkov izreklo za demokracijo; 39 odstotkov Iračanov podpira prisotnost koalicijskih sil v Iraku, medtem ko jih je kar 51 odstotkov proti.

3.1.9. Protipropaganda

Kjer se zgodi propaganda, se skoraj gotovo pojavi tudi protipropaganda, vsaj v svobodnih družbah, kjer obstaja več medijev. Če pa nad mediji obstaja stroga kontrola, se protipropaganda pojavi »v podzemlju«. V vsakem primeru se pogosto zgodi, da je protipropaganda vsaj toliko aktivna, kakor je propaganda (Jowett in O'Donnell, 1992: 227).

Britanski premier Blair je v svojih govorih vselej poudarjal, da Irak laže, ko predstavlja podatke o svojem orožju za množično uničevanje: »Združeni narodi so v zvezi z Irakom sprejeli 17 resolucij, niti ena od njih se ni spoštovala. Sadam ni nikjer pokazal sodelovanja. Nikoli ni govoril resnice.« V nadaljevanju govora je še poudaril: »8. decembra 2002 je Sadam Husein predložil deklaracijo, v kateri je zanikal, da bi razpolagal z orožjem za množično uničevanje. Gre seveda za izjavo, ki ji noben član mednarodne skupnosti ne verjame« (25. februar 2003). Blair je v govorih sicer priznaval, da je »iraški režim z odporom sicer pristal na nekatere koncesije, vendar ni pokazal tiste vrste pripravljenosti na sodelovanje, ki ga zahteva resolucija Združenih narodov številka 1441« (18. marec 2003).

Blair je Sadama Huseina označeval za lažnivca tudi tako, da je v svojih govorih pogosto omenjal tudi primere iraških ubežnikov, ki so izrekli zelo resne obtožbe o nevarnosti iraškega programa za orožje za množično uničevanje: »Zet Sadama Huseina Husein Kamal je razkril, da Sadam razpolaga z orožjem za množično uničevanje, se pravi, da nam je Sadam vseskozi lagal. Kamal nam je med drugim tudi povedal, da je imel Sadam programe za izgradnjo jedrskega orožja že leta 1990« (18. marec 2003).

V svojih govorih je Blair skušal biti prepričljiv tudi tako, da je svoj govor podkrepil tudi z uradnimi dokumenti, ki so jih pripravile britanske obveščevalne službe. Tako je 24. septembra v parlamentu predstavil poročilo o obstoju orožja za množično uničevanje v Iraku, kjer je med drugim tudi povedal, da »lahko Irak orožje aktivira v 45 minutah³¹« (24. september 2002).

Britansko zunanje ministrstvo pa je 2. decembra 2003 objavilo dokument, ki režim Sadama Huseina obtožuje sistematičnega mučenja iraških političnih nasprotnikov. Poročilo tako poudarja sistematično nasilje, ki ga Sadam Husein dnevno izvaja proti lastnemu narodu.

---

³¹ The Assessment of the British Government on Iraq's Weapons of Mass Destruction, 24. september 2002, <http://www.fco.gov.uk/Files/kfile/iraqdossier.pdf> (5. 5. 2005)

Politični zaporniki so izpostavljeni nehumanim in ponižujočim pogojem, poleg tega pa so značilnost Saddamovega režima tudi hitre usmrtitve brez procesa. V dokumentu je med drugim tudi zapisano, da je »Irak grozen kraj za bivanje.«³²

Na drugi strani pa se je odvijala protipropaganda, kjer se je oglašal iraški voditelj Sadam Husein. V svojih nagovorih ljudstvu pred samim začetkom vojne je skupaj s svojo vlado vseskozi poudarjal, da Irak nima orožja za množično uničevanje, in da je le-to pretveza za začetek ameriško – britanskega napada na Irak, poleg tega pa je v govorih tudi zanikal vsakršne povezave s teroristično mrežo Al Kaida. V govorih je izrabljaj citate iz korana, vzpodbujal in pozival je svoje ljudstvo k uporabi proti okupatorju, ki ga je predstavljala ameriško – britanska koalicija voljnih. 24. marca 2003 je v svojem nagovoru ljudstvu na državni televiziji med drugim povedal: »O, pogumni bojovníki, udarite po sovražniku z vso silo. Iračani, borite se z močjo djihada in porinite sovražnika na točko, od koder se ne bo mogel več premakniti«³³.

30. aprila 2003 je Sadam Husein Iračanom napisal pismo, v katerem je poudaril: »Vstanite in uprite se okupatorju. Vaša država, vaš veliki Irak se sooča z okupacijo. Nobene druge prioritete trenutno ni, kot ta, da se upremo nevernemu, kriminalnemu in kukavičjemu okupatorju... pozabite na vse in se uprite okupatorju«³⁴.

Sadam Husein pa je nekatera svoja sporočila javnosti posredoval tudi preko iraškega ministra za informiranje Mohameda Saeeda al-Sahafa. 1. aprila je tako Sadam Husein preko svojega ministra za informiranje Iračanom med drugim sporočil: »... Uprite se jim, ne dajte jim možnosti, da zadihajo, dokler ne razglasijo, da se umikajo z muslimanske zemlje, ponižani in razžaljeni v tem in onostranskem življenju. Naj živi naš veličasten narod. Naj živi svobodna in ponosna Palestina, od rek do morja. Naj živi Irak! Naj živi Irak!...«³⁵

---

³² **The Assessment of the British Government on Iraq's Weapons of Mass Destruction, 24. september 2002,** <http://www.fco.gov.uk/Files/kfile/iraqdossier.pdf> (5. 5. 2005)

³³ »**The enemy is trapped in the sacred land of Iraq**«, Saddam Hussein's national address on state television, 24. marec 2003, <http://www.guardian.co.uk/Iraq/Story/0,2763,920868,00.html> (5. 5. 2005)

³⁴ **Full text: the Saddam Hussein letter**, translation from Arabic of a letter to the Iraqi people allegedly written by the former Iraqi leader, Saddam Hussein, 30. april 2003, <http://www.guardian.co.uk/Iraq/Story/0,2763,946805,00.html> (5. 5. 2005)

³⁵ »**Strike at them, fight them**«, Saddam Husein address to the Iraqi people in a speech delivered by his information minister Mohammed Saeed al-Sahaf, 1. april 2003, <http://www.guardian.co.uk/Iraq/Story/0,2763,927647,00.html> (5. 5. 2005)

Naslednji primer, kjer se je Saddam Husein oglasil preko svojega ministra za informiranje, je z dne, 4. aprila 2003, ko je minister na televiziji prebral naslednje Sadamovo sporočilo: »...Sovražnik ne bo razsajal po Bagdadu, kajti tam so verniki, ki bodo žrtvovali svoje življenje za boga in za državo. Govorim vam, da ne čakamo na zmago, kajti le-ta je v naših rokah. To je božja obljuba vernikom in naša pravica je, da pridemo do zmage. Odločeni smo se jim upreti in jih uničiti pred zidovi našega glavnega mesta Bagdada, odločeni smo, da uničimo njihove armade na vsakem kosu muslimanske iraške zemlje. Uprite se jim, bratje, udarite po njih podnevi in ponoči...³⁶«

Sadam Husein je tako v svojih govorih uporabljal ponavljanje kot eno izmed najbolj pogosto uporabljenih propagandističnih tehnik, ki temelji na predpostavki, da v kolikor neko stališče vztrajno ponavljaš, bo to stališče sprejeto tudi pri ciljnih javnostih. Cilj Sadamovih propagandističnih sporočil je bil izzivanje sovraštva do nasprotne strani, ohranjanje visoke stopnje etnične in borbene povezanosti med iraškim ljudstvom, velik pomen pa imajo tudi njegove odmevne povedi, ki se nanašajo na »vse«.

Iraški režim je za namene svoje propagande uporabljal različne pristope. Vse z namenom razširjanja napačnih informacij in podob, ki naj bi se preko Huseinu naklonjenih medijev širile v javnosti. Nekatere od teh informacij so hitro izgubile vsakršno vrednost ali celo verodostojnost. Iračani so sčasoma razvili različne teme in tehnike, odvisno od situacije, naučili pa so se tudi izjemno hitro izkoristiti vsako priložnost, v kateri so lahko širili informacije. Propagandi so namenjali tudi precejšnja sredstva (Miklavič, 2004: 81, 82).

3.2. ANALIZA PRIMERA SKOZI STRUKTURO GOVOROV

Prvi del analize primera sem posvetila iskanju elementov propagande skozi vsebino Blairovih govorov, za učinkovito analizo propagande pa je prav tako pomembna tudi struktura samih govorov, saj lahko tudi strukturo, kakršna ustreza propagandi, razumemo kot enega od njenih elementov. Zato bom drugi del analize primera posvetila analizi strukture Blairovih govorov. V nadaljevanju me bo tako zanimalo, ali so govori bolj informativne ali bolj prepričevalne narave. Tako bom prišla do odgovora, ali so govori služili namenu propagande.

---

³⁶ **Excerpts from Saddam Hussein's speech**, a Reuters translation of excerpts from Saddam Hussein's message read out on television by the information minister, Mohamed Saeed al-Sahaf, 4. april 2003, <http://www.guardian.co.uk/Iraq/Story/0,2763,929779,00.html> (5. 5. 2005)

V prvem delu analize sem prišla do zaključka, da so govori britanskega ministrskega predsednika Tonyja Blaira zgrajeni na enostaven način, ki je bil razumljiv širši javnosti. Že Aristotel je v svoji Retoriki zapisal, da je vsaka predstavitev mnenj in stališč sestavljena iz dveh delov. Prvi del je predstavitev teme, kjer gre za prikaz dejanskega stanja, naslednja faza pa je utemeljitev teze, kjer predstavimo naše mnenje in dokaze o temi. Na tak način lahko govornik upa, da bo uspešen tako kot prepričevalec kot propagandist.

Schueter (v Lemmermann, 1998) je bil še natančnejši od Aristotela, saj je trdil, da je vsaka argumentacija sestavljena iz treh osnovnih delov: stanje (trenutno stanje), cilj (kaj želimo in moramo doseči) in ukrep (kakšne ukrepe in načine potrebujemo, da lahko sploh dosežemo cilj). S tem načinom naj bi poskušali uresničiti štiri naloge:

- (1) poslušalce/sogovornika moramo pripeljati do tega, da bo dejansko stanje videti takšno, kot smo ga predstavili;
- (2) moramo jih/ga prepričati, da si bo želel doseči cilj;
- (3) moramo jim/mu dokazati, da predlagani ukrepi obljublajo cilj oziroma, da ga lahko z njimi doseže in
- (4) prepričljivo moramo pojasniti, da nobeni drugi ukrepi ne pripeljejo do zaželenih rezultatov ali uspeha.

Pri vsem tem pa je potrebno upoštevati našo ciljno publiko in seveda cilj, ki ga hočemo doseči.

V prvem delu analize sem prišla do zaključka, da Blairovi govori natančno sledijo Schueterjevi tridelni delitvi argumentacije. Kljub temu da namen moje naloge ni analiza retoričnih elementov njegovih govorov, pa vseeno lahko rečem, da je britanski ministrski predsednik Tony Blair v svojih govorih uporabljal precej retoričnih elementov, se pravi ogromno konkretizacij, ponazoritev in primerjav. Svoje trditve je velikokrat podkrepil s številkami in dokazi, navajal je mnenja in sklepe strokovnjakov, ciljnim javnostim je vselej predstavil posledice, kaj se lahko zgodi v primeru, če se resno ne soočijo z grožnjo, ki jo je svetu predstavljal Sadam Husein.

V nadaljevanju bom tako skušala dokazati, da Blairovi govori sledijo osnovni strukturi učinkovite argumentacije oziroma predstavitve. Njegove govore bom tako analizirala skozi tri točke: njegov opis stanja, ciljev in ukrepov.

3.2.1. Stanje

Rdeča nit večine Blairovih govorov na temo Iraka je izjemno natančen opis stanja v tej državi, in to stanje je Blair seveda želel spremeniti. Ko je opisoval stanje, se ni omejeval le na stanje v tistem trenutku, ampak je opisoval tudi preteklo stanje. Tako je v govorih podajal celotno zgodovino Iraka in Sadama Huseina. V govoru, ki ga je imel v parlamentu 24. septembra 2002, je povedal: »Zgodovino Iraka sem podal zato, ker bi v nasprotnem primeru ljudje imeli občutek, kot da se je grožnja v obliki Sadama Huseina pojavila nenadoma oz. v zadnjih mesecih letošnjega leta. Tukaj gre za 11 – letno zgodovino Huseinovih laži o orožju za množično uničevanje... Zgodovina Sadama Huseina in orožja za množično uničevanje ni ameriška ali britanska propaganda, je grožnja, s katero se danes moramo soočiti.«

Blair je nekatere govore pričel z osvetlitvijo preteklih dogajanj na kriznem območju: »Če mi dovolite, bi še enkrat na kratko orisal zgodovino iraške krize. Po Zalivski vojni leta 1991 smo bili prvič soočeni z resničnim obsegom Sadamovega orožja za množično uničevanje. Vemo, da je tovrstno orožje uporabil proti lastnemu ljudstvu in Iranu, vendar pa nismo vedeli, da je poleg kemičnega razpolagal tudi biološkim orožjem ter da je poskušal zgraditi jedrski program. 3. aprila 1991 so Združeni narodi sprejeli prvo resolucijo, ki pa je Sadam seveda ni spoštoval, ravno tako kot tudi ne naslednjih sedemnajst...« (25. februar 2003)

Blair je v govorih opisal tudi družbeno - politične razmere v Iraku: »Irak je država z dolgo zgodovino, bogato kulturo in izobraženim prebivalstvom, ki ima izjemen potencial. Vendar pa je Sadam Husein svoje ljudi popeljal v revščino in jim odvzel osnovne človekove pravice. Nespoštovanje resolucij OZN je vodilo k sankcijam. Tisoče in tisoče Iračanov je umrlo v času njegove vladavine, poleg tega pa je državo popeljal v dve vojni.« (17. marec 2003)

Iz izbranih primerov je jasno vidno, da je Blair v svojih govorih opisoval stanje v Iraku, nenehno poudarjal Huseinove kršitve in nespoštovanje resolucij OZN, v to stanje pa je umestil tudi vlogo Velike Britanije predvsem zaradi razloga, da bi ljudje razumeli, na katero stran se morajo postaviti, in da bi razumeli njegovo prizadevanje za upravičenost vojaškega

posredovanja v Iraku: »In če ljudje vprašajo: zakaj bi Veliko Britanijo sploh zanimalo, kaj se dogaja v Iraku? Moj odgovor je naslednji: zato, ker v nobenem primeru Sadamu Huseinu ne bomo dovolili, da bi uporabil orožje za množično uničevanje, kajti v primeru uporabe tovrstnega orožja, bi posledice občutil ves svet.« (24. september 2002)

Opisu stanja pa je vedno sledil še opis ciljev in ukrepov, ki jih bom analizirala v naslednjima podpoglavjema.

3.2.2. Cilj

Ko govorimo o ciljih, mislimo predvsem na to, kaj želimo doseči. Tako je Blair v svojih govorih podajal tudi opise ciljev, ki jih je Velika Britanija želela doseči v primeru vojne v Iraku. Ker pa je vsaka vojna izredno občutljiva tematika in je zanjo potrebno široka mednarodna podpora, je Blair v svojih govorih iskal soglasje tako pri domači javnosti, kot tudi pri Iračanih in širši mednarodni skupnosti. V nadaljevanju bom kot cilj analizirala tisto, kar je kot cilj v svojih govorih označil Blair.

V govorih britanskega ministrskega predsednika na temo Iraka sta izrazita dva cilja: (1) kaj bo Velika Britanija, ZDA in posledično ves svet pridobil z razorožitvijo Sadama Huseina in (2) kaj bo to pomenilo za Iračane.

Blair je v govorih nenehno ponavljal, da sta »terorizem in orožje za množično uničevanje povezana z moderno tehnologijo ter političnim ali religioznim fanatizmom, in v primeru, da se tovrstni grožnji učinkovito ne postavimo po robu, se bo, tako kot dogodki 11. septembra, to odrazilo v neredu in kaosu.« (10. september 2002)

V svojem otvoritvenem nagovoru v parlamentu 18. marca 2003 na temo Iraka pa je Blair jasno povedal, zakaj je rešitev iraške krize pomembna za Veliko Britanijo in ves svet: »Ker bo rešitev tega perečega vprašanja določila usodo iraškega režima in prihodnost iraškega prebivalstva, ki pod Sadamom Huseinom živi v zatiranju. Določila bo, kako se Velika Britanija in svet soočata z globalnimi grožnjami 21. stoletja, prihodnji razvoj Združenih narodov, odnos med Evropo in ZDA, odnose znotraj EU in povezavo ZDA z ostalim svetom; določila bo tudi vzorec mednarodne politike za naslednje generacije.«

Na dan napada na Irak je britanski javnosti namenil naslednje besede: »V vojno v Iraku so se na kopnem, na morju in v zraku vključile tudi britanske sile. Njihova naloga je strmoglaviti Sadama Huseina z oblasti in razorožiti Irak. Padec Sadama Huseina bo blagoslov za iraško prebivalstvo.« V zaključku govora pa je poudaril, da »diktatorji, kot je Sadam, in teroristične skupine, kot je Al Kaida, ogrožajo stabilnost svetovnega reda, zato se Velika Britanija mora temu zoperstaviti.« (20. marec 2003)

Za britanske vojake je izjemno pomembna podpora lastne države, zato je Blair vselej v svojih govorih, ki jih je imel v času trajanja vojaškega posega, hvalil njihov pogum. Kljub temu pa menim, da Blair v svojih govorih ni bil tako prepričljiv. Vojaki, ki gredo v akcijo in tvegajo svoje življenje, imajo pravico do zavesti, da večina sodržavljanov njihov poseg pojmuje kot pravičen ter nujen in v interesu britanske države. Takšnega prepričanja pa Blairu v britanski javnosti ni uspelo ustvariti.

Blair je skoraj v vseh svojih govorih jasno poudarjal, kaj kot cilj pomeni razorožitev Sadama Huseina za iraško prebivalstvo. Tako je v zaključku svojega govora ob sprejetju resolucije varnostnega sveta OZN 1441 (8. november 2002) dejal: »Ob koncu bi Iračanom sporočil, da nimamo nikakršnega konflikta z vami. Naša želja je, da bi bili prijatelji in partnerji v mednarodni skupnosti. Ste silno nadarjeni ljudje z bogato zgodovino in kulturo ter na takšen način lahko ogromno ponudite regiji in svetu. Karkoli se bo zgodilo, bo teritorialna integriteta vaše države zagotovljena... Upam, da bo Irak brez orožja za množično uničevanje simbol spremembe za vas in upanje za prihodnost.«

Pred samim začetkom vojne v Iraku je britanska vlada izdala dokument, v katerem je očrtala vizijo prihodnjega razvoja Iraka in njegovega prebivalstva. Tony Blair je izdajo dokumenta pospremil z naslednjimi besedami: »Že 12 let Sadam Husein kljubuje volji Združenih narodov in s tem spodkopava avtoriteto te organizacije. Naredili smo vse, kar je v naši moči, da bi ga prepričali v miroljubno razorožitev, in da bi se izognili morebitnemu vojaškemu konfliktu... naš cilj je razorožitev in v primeru vojaškega konflikta bomo zagotovili humanitarno pomoč in poskrbeli za čim manjše število civilnih žrtev... Iraško prebivalstvo bomo podpirali v njihovi želji po miru, blaginji, svobodi, mednarodnem priznanju in dobri vladi, ki bo spoštovala osnovne človekove pravice.« (17. marec 2003)

Seveda pa govoriti o ciljih v prihodnosti ne zaleže dolgo, saj javnost želi slišati, kaj od tega je bilo uresničenega. Tako je Blair v govoru, ki ga je v času vojne namenil Iračanom, povedal naslednje: »Vesel sem, da vam lahko sporočim, da režim Sadama Huseina propada; prihaja konec brutalnosti, zatiranja in strahu ter začetek boljše prihodnosti... Želimo vam dati možnost, da ponovno zgradite svojo državo, svoja življenja, vašim družinam želimo dati priložnost za boljšo prihodnost. V duhu prijateljstva in dobre volje vam želimo pomagati« (8. april 2002). V govoru 14. aprila 2003 je še poudaril: »Naša zaveza je jasna. Ravno tako kot smo imeli strategijo za vojno, imamo tudi strategijo za mir. Irak bo boljši; boljši za regijo, boljši za svet in predvsem boljši za iraško prebivalstvo... V kratkem bomo začeli s procesom iraške rekonstrukcije.«

3.2.3. Ukrepi

Zadnja točka tridelne delitve strukture govorov je predstavitev ukrepov, kjer gre za napovedi delovanja in metode, ki so ali bodo na voljo za doseganje ciljev in za morebitno spremembo trenutnega ali preteklega stanja.

V svojih govorih pred samo vojno v Iraku je Blair vseskozi poudarjal, da je najboljša rešitev iraškega vprašanja skozi Združene narode in se tako zavzemal za nadaljevanje dela inšpektorjev, vendar pa iz govorov lahko razberemo, da je že takrat govoril o možnosti vojne. Tako je 24. septembra 2002 dejal: »Naš namen je razorožitev. Nihče si ne želi vojaškega konflikta, zato smo se reševanja iraške krize lotili skozi Združene narode in s tem pokazali odločnost mednarodne skupnosti, da končno reši vprašanje Iraka in njegove razorožitve... razorožitev je ukaz. Tako ali drugače bo dosežena.«

8. novembra 2002 ob sprejetju resolucije 1441 pa je Sadamu namenil naslednje besede: »Sadam se zdaj mora odločiti. Sporočam mu, naj se razoroži ali pa ga bomo razorožili s silo... želimo popolno sodelovanje in kljub tvoji veliki nepravčnosti, bomo pravični s teboj; v primeru upiranja volji Združenih narodov pa te bomo razorožili s silo. Brez dvoma bomo to naredili.« 25. februarja 2003 pa je poudaril: »Na kocki v Iraku ni samo mir ali vojna. Na kocki je avtoriteta Združenih narodov. Resolucija 1441 je jasna. Vse, kar želimo je, da se jo spoštuje. V nasprotnem primeru bodo posledice mnogo večje od Iraka. Če Združeni narodi ne bodo zmogli učinkovito rešiti vprašanja Iraka, bo to nevaren trenutek za naš svet. Tako bomo

v naslednjih tednih še naprej poskušali doseči razorožitev skozi Združene narode. To je naša želja in še vedno naše upanje.«

Tri dni pred napadom na Irak pa je Blair v svoji viziji razvoja Iraka opisal ukrepe v primeru vojaškega napada: »Zagotovili bomo, da bodo vojaške operacije kratke in učinkovite; skupaj z Združenimi narodi in mednarodno skupnostjo bomo poskrbeli za humanitarno pomoč; pomagali bomo pri vzpostavitvi nove iraške vlade, podpirali bomo Irak pri njegovi reintegraciji v regijo in širšo mednarodno skupnost; podpirali bomo Irak pri njegovi nadaljnji rekonstrukciji; vzpodbujali kulturno in izobraževalno izmenjavo Iraka z ostalimi državami... (17. marec). V času vojne pa je poudaril, da »mora biti vloga Združenih narodov v povojni obnovi Iraka ne le humanitarne narave, ampak mora vključevati tudi vprašanja politične narave in samo rekonstrukcijo države« (16. april 2003).

V zaključku lahko podam ugotovitev, da večina Blairovih govorov na temo Iraka sledi Schueterjevi tridelni argumentaciji, saj govori vsebujejo natančen opis stanja in preteklega dogajanja, temu pa skoraj vedno sledi opis ciljev ter ukrepov, ki vodijo do uresničitve ciljev.

4. ZAKLJUČEK

V svoji diplomski nalogi sem iskala elemente propagande v govorih britanskega ministrskega predsednika Tonyja Blaira na primeru zadnje v Iraku, ki jih je imel v časovnem okviru od 10. septembra 2002 do 28. septembra 2004, analizirala pa sem tudi samo strukturo govorov, ker me je zanimalo, ali je struktura narejena na osnovi, kakršna je v teoriji potrjena kot učinkovita v primerih, ko želimo nekaj dokazati ali koga v nekaj prepričati.

Zastavljena hipoteza, ki sem jo skozi analizo poskušala dokazati, se je glasila:

Britanski ministrski predsednik Tony Blair je v primeru zadnje vojne v Iraku v svojih govorih uporabljal določene propagandne tehnike, ki so prevladovale, zato lahko njegove govore definiram kot propagando.

Da bi ovrgla ali potrdila zastavljeno hipotezo, sem uporabila dva načina analize primera. Prvi del je predstavljala analiza vsebine govorov, kjer sem v modelu, kot sta ga definirala Jowett in O'Donnellova, iskala elemente propagande. Prišla sem do zaključka, da so bili elementi propagande, ki jih je imel britanski ministrski predsednik v izbranem časovnem okviru analize (od 10. septembra 2002 do 28. septembra 2004) na temo zadnje vojne v Iraku, prisotni v vseh Blairovih govorih.

Ideološki element kot prvi element analize je bil prisoten v vseh Blairovih govorih. Blair je namreč vseskozi poudarjal pomen zahodnih vrednot, kot so svoboda, demokracija in toleranca, na drugi strani pa je predstavljal religiozni ekstremizem, ki sovraži »britanski način življenja«.

Uspešen propagandist pa mora znati svoje sporočilo ustrezno umestiti tudi v določen kontekst. Tako je Blair iraško krizo v kontekst umestil tako, da jo je povezoval z dogodki 11. septembra, Sadama Huseina in orožje za množično uničevanje pa predstavljal kot grožnjo, ki grozi ne samo Veliki Britaniji ampak celotni mednarodni skupnosti. Sadam Husein je v Blairovih govorih tako nastopal kot simbol represivnega in brutalnega režima. Država – to je Irak – in sovražnik – to je Sadam Husein – sta tako bila v govorih najprej predstavljena, nato pa ustrezno umeščena v kontekst.

Tretji in četrti element propagande predstavljata identifikacija propagandista in struktura propagandne organizacije, ki je seveda znana. Britanski ministrski predsednik Tony Blair je kot nosilec propagande skupaj z ostalimi predstavniki britanske vlade skušal delovati načrtno in prepričljivo, saj je pred seboj imel natančno določen cilj. Kljub temu da je v svojih govorih nenehno ponavljal, da je Sadam Husein grožnja, je v bistvu izrekel zelo malo specifičnih in podkrepjenih obtožb. V okviru svoje kampanje za pridobitev podpore za vojno v Iraku je navedel nekaj nepravilnih trditev, s katerimi je pri ciljnih javnostih želel vzbuditi in vzdrževati nenehen občutek ogroženosti.

Analiza ciljnih javnosti kot petega elementa propagande je pokazala, da je premier Blair nagovarjal tako domačo, britansko javnost, ki jo je seveda moral prepričati o upravičenosti vojaškega posega v Iraku, saj se je soočal z močnim nasprotovanjem domačega javnega mnenja, na drugi strani pa je seveda nagovarjal tudi same Iračane in širšo arabsko javnost.

Šesti element analize so predstavljale medijske tehnike. Britanska vlada si je nedvomno prizadevala vplivati na poročanje domačih medijev. Kljub temu da je Huttonova preiskava, ki je proučila ozadje smrti svetovalca britanskega ministrstva za obrambo Davida Kellyja, premiera Blaira in vlado oprala vsakršne krivde ter pokazala, da so BBC-jevci zagrešili vrsto napak pri svojem poročanju, so bili mnogi Britanci prepričani, da so izsledki Huttonove komisije, poskušali oprati predvsem madež z vlade. Nedvomno je, da je bila razsodba Lorda Huttona izredno enostranska, saj se je Hutton pri tehtanju argumentov ene in druge strani odločno postavil na stran premiera Blaira in njegove vlade.

V govorih premierja Blaira so prisotni tudi elementi, ki jih lahko opredelimo kot posebne medijske tehnike. Le – ti namreč predstavljajo sedmi element analize propagande in so pomembni predvsem zaradi tega, ker okrepijo učinke samega nagovora. Med posebnimi tehnikami sem identificirala dve, in sicer prikazovanje Sadama Huseina kot sovražnika in sklicevanje na orožje za množično uničevanje, ki je bilo v Blairovih govorih predstavljeno kot grožnja stabilnosti današnjemu mednarodnemu redu. Nasprotna stran je bila tako prikazana v nečloveških razsežnostih, kot sovražnik, ki je bil pripravljen na vsa mogoča grozovita početja za dosego svojih ciljev. Zaključim tudi lahko, da je Sadam Husein v Blairovih govorih tudi sinonim za orožje za množično uničevanje, saj je Blair oboje predstavljal kot grožnjo, s katero se svet mora soočiti, saj bi drugače lahko vsi občutili posledice. S tem je Blair želel vzbuditi občutek pri ciljnih javnostih, da je proti temu potrebno nekaj ukreniti, saj s takšnim

sovražnikom mednarodna skupnost ne more živeti, ampak je z njim potrebno čim prej obračunati. Vsaka oblika nasilja, ki bo uporabljena za namen njegove odstavitve, pa bo imela svoje opravičilo v prikazanih grozodejstvih, ki jih je počel nasprotnik, to je Sadam Husein.

Naslednji element v analizi propagande so predstavljale reakcije javnosti. Nedvomno je, da je Blairova odločitev za sodelovanje z ZDA pri napadu na Irak brez avtorizacije uporabe sile s strani varnostnega sveta Združenih narodov močno omajala njegov ugled in verodostojnost, saj je tako na karto podpore ameriškim stališčem stavil veliko: njegova priljubljenost med volivci je s tem nedvomno začela upadati. Sklenem lahko, da je poglavitno bitko za podporo tako domače kot tudi širše svetovne javnosti izgubil.

Zadnji element analize pa je predstavljala protipropaganda oziroma propaganda nasprotne strani. Vsaka stran je bila svoj boj z mediji, saj so tako eni kot drugi v medijih skušali pridobiti čim več prostora za izražanje svojih stališč.

Drugi primer analize primera pa je predstavljala analiza strukture govorov, kjer sem prišla do zaključka, da Blairovi govori sledijo Schueterjevi tridelni strukturi učinkovite argumentacije skozi stanje, cilje in ukrepe.

Zaključim lahko, da so bili v govorih, ki jih je imel britanski ministrski predsednik na temo vojne v Iraku, prisotni elementi propagande, ki so bili vključeni tako v vsebino kot tudi v samo strukturo. Tako je bila hipoteza, ki sem jo postavila v uvodu, v celoti potrjena.

5. LITERATURA

15 Feb The Day the World demonstrated against War on Iraq,

<http://www.stopwar.org.uk/iraqfeb15demo.asp#world> (5. 5. 2005)

Al Joundi, Sami (1972): *Židje in Arabci*. Zavod Borec, Ljubljana.

»Attack on Iraq imminent«, 17. marec 2003,

<http://www.guardian.co.uk/Iraq/Story/0,2763,915938,00.html> (8. 5. 2005)

Baskin, Otis in Aronoff, Craig (1989): *Public relations: The profession and the Practice*. WCB, Dubuque, Iowa.

BBC poll finds most Iraqis say their lives are better. At home, there is a narrow majority supporting the war, 16. marec 2004,

http://www.bbc.co.uk/print/pressoffice/pressreleases/stories/2004/03_march/16/iraq_polls.shtml (5. 5. 2005)

Branston, Gill in Stafford, Roy (1996): *The Media Students Book*. Routledge, London.

Campbell calls for BBC resignations, 28. januar 2004,

<http://politics.guardian.co.uk/kelly/story/0,,1133416,00.html> (30. 4. 2005)

Cohen, Yoel (1986): *Media Diplomacy*. Frank Cass, London.

Čeligoj, Metka (2003): *Blairova zmaga in poraz*. Delo, 28.2.2003.

Čeligoj, Metka (2003): *Čas se izteka*. Delo, 15. 2. 2003.

Edwards, Lee (2001): *Mediapolitik*. The Catholic University of America Press, Washington.

Excerpts from Saddam Hussein's speech, a Reuters translation of excerpts from Saddam Hussein's message read out on television by the information minister, Mohamed Saeed al-Sahaf, 4. april 2003,

<http://www.guardian.co.uk/Iraq/Story/0,2763,929779,00.html> (5. 5. 2005)

Ferfila, Bogomil in Kos, Marta (2002): *Politično komuniciranje*. FDV, Ljubljana.

Full text: the Saddam Hussein letter, translation from Arabic of a letter to the Iraqi people allegedly written by the former Iraqi leader, Saddam Hussein, 30. april 2003,

<http://www.guardian.co.uk/Iraq/Story/0,2763,946805,00.html> (5. 5. 2005)

Global protests against war on Iraq,

http://en.wikipedia.org/wiki/Global_protests_against_war_on_Iraq#February_15.2C_2003 (5. 5. 2005)

Hrvatini, B. Sandra in Fišer, Z. Suzana (2004): *Velika Britanija: Huttonova preiskava – javni servis na zatožni klopi*. V *Medijska preža*, marec/april 2004,

<http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/19/medsvet/> (30. 4. 2005)

- Jowett, S. Garth in O'Donnell, Victoria** (1992): *Propaganda and Persuasion*. Sage publications, Newbury Park, London, New Delhi.
- Ladika, Dejan** (2003): *Ameriška politika do arabsko – izraelskega spora kot vzrok za teroristični napad 11. septembra*. Diplomsko delo. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Lemmerman, Heinz** (1988): *Schule der Debatte: Beiträge zur dialogischen Rhetorik*. Olzog Verlag, München.
- Malešič, Marjan** (1997): *Propaganda in war*. Styrelsen för psykologiskt försvar, Stockholm.
- Mihailović, Vuko** (1984): *Propaganda i rat*. Vojnoizdavački rat, Beograd.
- Miklavič, Metka** (2004): *Propaganda v nagovorih ameriškega predsednika Georgea W. Busha v času od 11. septembra 2001 do 1. maja 2003*. Magistrsko delo. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Miller, David** ur. (2004): *Tell me Lies: Propaganda and Media Distortion in the Attack on Iraq*. Sterling, London.
- Nick, Stanko** (1997): *Diplomacija: Metode i tehnike*. Barbat, Zagreb.
- Pečjak, Vid** (1995): *Politična psihologija*. Samozaložba, Ljubljana.
- Prezelj, Iztok** (2000): *Metode vplivanja na ciljne javnosti v primeru zalivske vojne iz leta 1991 (konstruktivistični pristop k razumevanju sodobne varnostne stvarnosti)*. V: Lobnikar, Branko, Jurij Žurej (ur.): Raziskovalno delo podiplomskih študentov Slovenije: družboslovje in humanistika, 1. Dnevi podiplomskih študentov Slovenije. Društvo mladih raziskovalcev Slovenije, Ljubljana.
- Rai, Ajai K.** (2000): *Conflict Situations and the Media: A Critical Look*. V Strategic Analysis: A Monthly Journal of the IDSA, http://www.ciaonet.org/olj/sa/sa_jun00raa01.html (5. 5. 2005)
- Rampton, Sheldon in John Stauber** (2003): *Weapons of Mass Deception: The Uses of Propaganda in Bush's War on Iraq*. Robinson, London.
- Reid: our target is Saddam, not the Iraqi people**, 28. marec 2003, <http://www.labour.org.uk/news/iraqreidws280303> (11. 5. 2005)
- Rubin, James P.** (2003): *Stumbling Into War*. V Foreign Affairs, September/Oktober 2003, <http://www.foreignaffairs.org/20030901faessay82504/james-p-rubin/stumbling-into-war.html> (8. 5. 2005)
- Saddam's options for a peaceful resolution of Iraq crisis**, intervju britanskega zunanjega ministra Jacka Strawa za BBC, 20. januar 2003, <http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1007029391629&a=KArticle&aid=1042719025329> (5. 5. 2005)

Splichal, Slavko (1975): *Razsežnost politične propagande: Teoretični model in aplikacija na mednarodno propagando*. FSPN, Ljubljana.

SSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika (1994). DZS, Ljubljana.

»**Strike at them, fight them**«, Saddam Hussein address to the Iraqi people in a speech delivered by his information minister Mohammed Saeed al-Sahaf, 1. april 2003,

<http://www.guardian.co.uk/Iraq/Story/0,2763,927647,00.html> (5. 5. 2005)

Šiber, Ivan (1992): *Politička propaganda i politički marketing*. Biblioteka politologija, Zagreb.

Štrafela, Tina (2004): *Propaganda v ameriški javni diplomaciji: primer vojne v Iraku 2003*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

The enemy is trapped in the sacred land of Iraq«, Saddam Hussein's national address on state television, 24. marec 2003,

<http://www.guardian.co.uk/Iraq/Story/0,2763,920868,00.html> (5. 5. 2005)

Vasović, Mirjana (2004): *Propagandne (ubeđivačke) tehnike u službi manipulacije javnim mnenjem*. Etika javne reči u medijama, Centar za liberalnodemokratske studije, Beograd.

Vreg, France (2000): *Politično komuniciranje in prepričevanje*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

Slovenska tiskovna agencija:

Blix: Blair dramtiziral dokaze o Iraku, 8. februar 2004

Blix: V Iraku morda ni bilo orožja za množično uničevanje, 5. junij 2003

Butler: Blair ni odgovoren za pomanjkljivosti obveščevalnih podatkov o Iraku, 14. julij 2004,

Hoon: Um Kasr bo kmalu pod nadzorom ameriških in britanskih sil, 21. marec 2003

Huttonovo poročilo opralo Blaira krivde za Kellyjevo smrt, 28. januar 2004

Straw: Orožje za množično uničevanje v Iraku lahko še vedno najdemo, 3. oktober 2003

PRIMARNI VIRI

1. GOVORI BRITANSKEGA MINISTRskega PREDSEDNIKA TONYJA BLAIRA

10. september 2002 »**Prime Minister's Speech: Saddam Hussein is a threat that has to be dealt with**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page1725.asp> (30. 4. 2005)

24. september 2002 »**Prime Minister's Iraq Statement to Parliament**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page1727.asp> (30. 4. 2005)

8. november 2002 »**PM Statement on Iraq following UN Security Council Resolution**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page3206.asp> (30. 4. 2005)

11. november 2002 »**PM Speech at the Lord Mayor's Banquet**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page1731.asp> (30. 4. 2005)

7. januar 2002 »**PM Speech to Foreign Office Conference in London**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page1765.asp> (30. 4. 2005)

25. februar 2003 »**PM Statement on Iraq to House of Commons**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page3088.asp> (30. 4. 2005)

11. marec 2003 »**Prime Minister answers Iraq questions at MTV Forum**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page3250.asp> (30. 4. 2005)

17. marec 2003 »**PM outlines vision for Iraq and the Iraqi people**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page3283.asp> (30. 4. 2005)

18. marec 2003 »**PM Statement opening Iraq debate**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page3294.asp> (30. 4. 2005)

20. marec 2003 »**Prime Minister's Address to the nation**«

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page3327.asp> (30. 4. 2005)

24. marec 2003 »**Prime Minister: A war not of conquest but of liberation**«

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page3337.asp> (30. 4. 2005)

8. april 2003 »**PM message to Iraqi people**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page3109.asp> (30. 4. 2005)

14. april 2003 »**PM: A strategy for peace in Iraq**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page3494.asp> (30. 4. 2005)

16. april 2003 »**PM: The importance of the UN in post-conflict Iraq**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page3506.asp> (30. 4. 2005)

2. junij 2003 »**PM says he is '100 per cent' behind Iraq evidence**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page3803.asp> (30. 4. 2005)

14. december 2003 »**PM Statement at Downing Street on Saddam Hussein**«

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page5006.asp> (30. 4. 2005)

28. januar 2004 »**PM Statement on Hutton report**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page5232.asp> (30. 4. 2005)

5. marec 2004 »**Speech on the threat of global terrorism**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/Page5461.asp> (30. 4. 2005)

14. julij 2004 »**Prime Minister Tony Blair's response to the Lord Butler Review in the House of Commons**«,

<http://www.number-10.gov.uk/output/page6109.asp> (30. 4. 2005)

28. september 2004 »**PM Speech: The opportunity society**«,

http://www.labour.org.uk/index.php?id=news&ux_news_id=ac04tb (30. 4. 2005)

2. GOVORI BRITANSKEGA ZUNANJEGA MINISTRA JACKA STRAWA

26. februar 2003 »**A Moment of Choice for Iraq and the United Nations - Parliamentary Statement by the Foreign Secretary, Jack Straw, in the House of Commons**«, <http://www.caabu.org/press/documents/straw-statement-25feb2003.html> (10. 5. 2005)

17. marec 2003 »**Debate on Iraq the most important in the House for many years – Statement by the foreign secretary Jack Straw, House of Commons**«, <http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1007029391629&a=KArticle&aid=1047661382275> (10. 5. 2005)

1. april 2003 »**There are no TV cameras in Saddam's torture chambers, in a democracy, the benefits of hour by hour and day by day reporting from the frontline far outweigh the disadvantages**«, <http://www.guardian.co.uk/Iraq/Story/0,2763,927371,00.html> (10. 5. 2005)

3. DOKUMENTI

The Assessment of the British Government on Iraq's Weapons of Mass Destruction, 24. september 2002, <http://www.fco.gov.uk/Files/kfile/iraqdossier.pdf> (5. 5. 2005)

A report by the Foreign and Commonwealth Office on the human cost of Saddam's policies, 2. december 2002, <http://www.fco.gov.uk/Files/kfile/hrdossier.pdf> (5. 5. 2005)